Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 32 (16255) | 1983 оной февралиин 8, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

БРИГАДИР— ЭМХИДХЭГШЭ, ҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

...лай Улаан Тугай, Хүндэлэлэй Тэмдэг орденуудай ...р Николай Семенович Кириков Улаан-Үдын авиа... заводой хэдэн зуугаад хүдэлмэришэдэй дунда ...үндэтэй, мэдээжэ хүнүүдэй нэгэн мүн. Тэрэ жин...есарьhээ бригадир болотороо ургаа. Мүнөө даажа ...н бригададань 11 хүн тоологдоно, тэдэнэй дунда ... наhанинь 25 жэл болоно. Бригадань 1981 ...нварь hарада байгуулагдаhан юм. Энэ хугасаада ...эри дээрэ саг үргэлжэ ажалай үндэр бүтээсэ түй... социалис мүрысөөндэ хододоо эрхимлэжэ ябана. ...игадынхид арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрhэн ...элэйнгээ түсэбые нёдондоной майда дүүргээд, мү...дэ байгша оной октябрь hарын тоосоогоор хүдэлжэ ... Эндэ ажалай журам, ниитын гурим болон бусад ...ули ёhо хазагайруулhан ушар огто гарадаггүй. ...эл урдахи харюусалгаа хүсэд мэдэржэ, үнэн зүр... хүдэлдэг. Бригадын гэшүүдэй 7-ниинь коммунис ... ударник гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

... амжалта хайшан гээд түйлагдааб гэхэдэ, энэм...нэ онол аргаар — бригадна гуримаар ажаллаhанай ...ун гэжэ онсолон тэмдэглэлтэй. Ушарынь, эгсэ хоёр ...урда тээ тэрэнэй бригада, шэнэ гуримда орожо, ...хэндэ наряд бэшэхээ болиhон, ажалайнгаа түл...ухы гэшүүдэйнгээ ниитэ хүдэлмэриин эсэсэй дүн...ижээгээр абажа эхилhэн юм. Энээнэй тула ехэ бэ...эй хэгдэhэниинь эли. Бригадын бүхы гэшүүд хэ...эн мэргэжэл шудалаа, дүршэл ехэтэй хүдэлмэри...алиг шадабаряа залуушуулда дамжуулха гээшэ ...та ёhо заншал болонхой. Тэдэнэй дунда эрдэм тех... түйлалтануууд болон түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүл...эг онсо hуури эзэлнэ. Мүн эндэ бригадирай габьяа ...эрэ коллективэйнгээ ажал hайнаар эмхидхэжэ, хүн ...й хэхэ юумые нарин нягтаар тодорхойлжо шада... Хүдэлмэришэн бүхэнэйнгээ абари зан мэргэжэл ...ари hайн мэдэнэ. Тиимэhээ ажалаа зүбөөр эмхид...имар хүндэ, ямар даабари үгэхэдэ, hайнаар дүүргэ...эжэ мүн лэ гүйсэд ойлгодог.

...эжэ ажал хүдэлмэреэ, үйлэдбэреэ hайнаар эмхид... хүдэлмэришэдөө зүбөөр хубаарилан табяад, хэдэн ...туршада амжалтатайгаар хүдэлжэ байhан бригадир...арадай ажахын hалбари бүхэндэ бии. Тэдэнэй дун... локомотив-вагон заhабарилгын заводой комплексно ...ын бригадир, коммунист Виктор Александрович ..., мяха-консервын комбинадай техническэ цехэй ...ир Михаил Николаевич Назарук, барилга-хаб...ын 7-дохи управлениин солото бригадир Василий ...антинович Рубцов, «Теплоприбор» заводой то...удай бригадир Константин Игнатьевич Матвеев, ...эй Улаан-Үдын горкомой гэшүүн, «Жилграждан...» трестын штукатур-шэрдэгшэдэй бригадир Мария Ни...на Хлыстова болон бусадые нэн түрүүлэн баяр ...рхолтойгоор нэрлэлтэй. Эдэнэр бултадаа ёhотой ...эгшэд, хүмүүжүүлэгшэд болоожо алдаршанхай.

...хөөрөө, бригадирай үүргэ ба харюусалга угаа ехэ. ...ние үйлэдбэриин эзэн гэжэ дэмы хэлэдэггүй. Брига...адаа сэхэ үйлэдбэри дээрэ, олон тоото хүдэлмэри... гүн дунда ажалладаг түлөөлэлтэн. Ушар нимэhээ ...гү, али участогайнгаа эрхэ байдал, олониитын hанал ..., хүсэл эрмэлзэлые гүнзэгыгөөр ойлгоно бшуу. Тэрэ... бригадирай али бүхы ажал ябуулгаhаа, дүршэл ...арнhаа эсэсэй эсэстэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэ ... ушарта дулдыдадаг гээшэ. Юуб гэхэдэ, продук... шанар, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, ...эгдээр хүдэлхэ, хүдэлмэришэдые зүбөөр хүмүү...хэ, шэнэ эдэбхи үүсхэл бадаруулха гэхэ мэтэ олохон ...ла асуудалнууд бригадирнуудай үзэмжэдэ табигда...нхарал доро хододоо байдаг, байхашье ёhотой. Тоб... хэлэхэдэ, үйлэдбэриин эдэ командирнуудай дүй ...элтэй, эмхидхэхы шадабаритай, ажалша нүхэдтөө ... ойлгуулжа шадаха, эрилтэ ехэтэй байха бүрнинь ...хэрэгынь урагшатайгаар эрхилэгдэдэг.

...имэhээ мүнөө үедэ, илангаяа бригадна гурим үргэ... нэбтэрүүлхэ эрилтын шангаар табигдаад байхада, ...дирнуудые шэлэн олохо, зүбөөр хүмүүжүүлэн таби...эшэ угаа ехэ удха шанартай хэрэг мүн. Энэ талаар ...жа үзэхэдэ, hүүлэй жэлнүүдтэ манай республика до... бага хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэнэ. Олохон ...ышленна предприятинуудта, жэшээнь, прибор-бүтээл... үйлэдбэриин нэгэдэлдэ, мебельнэ-модо болбосоруул... комбинадта, Элхиин авто-заhабарилгын заводто, Хол...жоной нүүрhэнэй уурхайн коллективтэ, «БАМтон...строй» управленидэ болон барилгын хэдэн эмхинүүдтэ ...дирнуудые hурган хүмүүжүүлхэ тушаа ниилээдгүй ...мэри ябуулагдана. Эдэ коллективүүдэй хүтэлбэрил...ушаалтад, партийна болон профсоюзай организаци... бригадирнуудай мэргэжэл шадабарие улам дээшэ...гэдэ саг үргэлжэ анхарна. Эндэхи бригадирнуудай ...үүд үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ тэдэниие хабаа...ха, эдэбхи үүсхэлыень дээшэлүүлхэ бодото hургуули ...огдонхой. Соведүүдэй заседани дээрэ гол ажал хэрэ...д зүбшэн хэлсэгдэдэг. Залуу бригадирнуудтай тусхай ...лсал эмхидхэгдэдэг.

...эбэшье бригадирнуудай дунда ябуулагдадаг хүдэлмэ...хаа хаанагүй мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмөөр табигдана ...эр бэшэ. Зарим фабрика, заводуудта тэдэнэй ажал хэ... хүсэд анхарагдадаггүй байhаар. Эдеэ хоолой ми...ерствын мэдэлэй зарим предприятинуудта, «Забай...лес» нэгэдэлэй леспромхозуудта бригадирнуудай нэрэ ...дые дээшэлүүлжэ, үйлэдбэриин ёhотой эзэд — эмхид...шэд, хүдэлмэришэдые хүмүүжүүлэгшэд болгохо талаар ...шье бирагүй юумэн хэгдэнэ. Хэтэрхэдээ, нэгэ зари...даа тэдэнэр хангагшадай, «түлөөлэгшэдэй» үүргэ дүүр...э ябадаг байха юм. Эдэ бүхы дутуу дунданануудые эгээ ...өө, бригадна гуримай үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ, ажа...эрхилэлгын нүлөөе ехэ болгохо тухай хэмжээнүүдэй ...дүүлэгдэжэ, ажалай журамай шангадхагдажа байхада ...элэн усадхаха саг ерээ.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэриин ёhоор, ажалай ...идхэлэй болон түлөөhэнэй бригадна гурим арбан нэгэ...хи табан жэлдэ үйлэдбэри эрхилэлгын гол онол арга ...олохо ёhотой. Эндэ бригадирай үүргэ ба харюусалга ...а ехэ. Тиимэhээ партийна, советскэ, профсоюзай болон ...комсомолой организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд ...бригадирнуудай нэрэ хүндые саашадань улам үргэхын ...өө оролдохо, ажалша коллективүүдые ударидан хү...тэлбэрилхэ, хүмүүжүүлэн hургаха хэрэгтэнь али болохо ...аламжа хүргэхэ зэргэтэй. Тингэжэ хамтаараа үйлэдбэ...ын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин шанар hай...жаруулха уялгатайбди.

НҮХЭР ГРИГОРИЙ ВАСИЛЬЕВИЧ РОМАНОВТА

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет Танине, Коммунис парти ба Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшые, түрэhөөр 60 наhанайтнай үдэрөөр халуунаар амаршална.

Танда, Григорий Васильевич, элүүр энхэ ябахыетнай, ута наhа наhалхыетнай, совет арадай аша туhада, манай орон дотор коммунизмын илан мандахын аша туhада саашадаашье үрэ түгэсөөр хүдэлхыетнай хүсэнэбди.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ | СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ | СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

НҮХЭР Г. В. РОМАНОВТА СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ ГЕРОЙН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Коммунис парти болон Совет гүрэнэй үмэнэ ехэ габьяатай байhанайнь түлөө, түрэhөөр 60 наhатай болоhонтойнь дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй Ленинградска обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Романов** Григорий Васильевичта **Ленинэй** орден, **«Хадуур ба Балта»** гэжэ алтан медаль барюулалгатайгаар **Социалис Ажалай Геройн** нэрэ зэргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президумэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. КУЗНЕЦОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1983 оной февралиин 6.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ, ОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ, ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ, ПАРТИИНА, СОВЕТ БОЛОН ПРОФСОЮЗАЙ ОРГАНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ «БАЙГАЛ-АМАРАЙ ТҮМЭР ЗАМ БАРИЛСАhАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй нэрэhээ Байгал-Амарай түмэр замай барилгые, мүн барилгашадые хангаха талаар hайнаар ажаллаhанайнь түлөө «Байгал-Амарай түмэр зам барилсаhанай түлөө» медаляар шагнаха:

Бадиев Александр Алексеевичые — КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь.

Баранникова Людмила Григорьевнае — Хойто-Байгалай арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй арадай гэгээрэлэй таhагай методическа кабинедые даагша.

Боденов Гончик Нимаевичые — Хойто-Байгалай хүн зониие ажаhуудалай талаар хангалгын комбинадай ахамад инженер.

Боярченко Николай Ивановичые — Хойто-Байгалай районой «Победа» колхозой ахалагша ан үсхэбэрилэгшэ.

Дудин Михаил Васильевичые — Хойто-Байгалай арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй хүдөө ажахын управлениин ахамад зоотехник.

Евсеева Татьяна Ивановнае — Хойто-Байгалай арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй таhагай ахалагша инженер.

Елизов Афанасий Ивановичые — «Бурятремстрой» управлениин Хойто-Байгалай заhабарилга-барилгын участогай модошо дархан.

Зубарев Александр Акимовичые — авиацяар ой модые хамгаалха, ой модоной ажахые хангаха Забайкальска баазын Хойто-Ангарай отделениин начальник, Хойто-Байгалай район.

Иванов Виталий Степановичые — «Бурятремстрой» управлениин Хойто-Байгалай заhабарилга-барилгын участогай тракторист.

Иванова Евгения Михайловнае — Хойто-Байгалай райпогой hэрюун ундаанай цехэй мастер.

Ивасенко Людмила Николаевнае — Хойто-Байгалай районно типографиин хэблэгшэ.

Козлов Юрий Рэмовичые — КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой инструктор.

Козулин Николай Ивановичые — киносетиин дирекциин участогай мастер, Хойто-Байгалай район.

Кондаков Иннокентий Николаевичые — «Бурятремстрой» управлениин Хойто-Байгалай заhабарилга-барилгын участогай мастер.

Кузнецова Галина Трофимовнае — хэлхеэ холбооной Хойто-Байгалай районно узелай городууд хоорондын телефонно станциин телефонистка.

Кузнецова Ульяна Дмитриевнае — ажаhуудалай эрилтэ хангалгын байшангай оёдолшон, Хойто-Байгалай районой Нижнеангарск гэжэ хүдэлмэришэдэй посёлок.

Лекарева Прасковья Платоновнае — Хойто-Байгалай коопзверопромхозой оёдолшон.

Лисин Константин Сергеевичые — Хойто-Байгалай райпогой автомобилиин жолоошон.

Медведчиков Николай Иокимовичые — «Бурятремстрой» управлениин Хойто-Байгалай заhабарилга-барилгын участогай модошо дархан.

Мертвецов Владимир Григорьевичые — Хойто-Байгалай ой модоной ажахын мастер.

Милициин сержант **Мертвецов** Иван Петровичые — Хойто-Байгалай арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй дотоодын хэрэгүүдэй таhагай милиционер.

Мирошниченко Светлана Ивановнае — ажаhуудалай эрилтэ хангалгын байшангай оёдолшон, Хойто-Байгалай районой Шэнэ-Уоян гэжэ хүдэлмэришэдэй посёлок.

Митыпов Цыремпил Цыдыповичые — телевидени болон радио-дамжуулгын талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ.

Михеева Лидия Петровнае — Хойто-Байгалай арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй арадай гэгээрэлэй таhагай инспектор.

Мульченко Евгений Ивановичые — Буряадай АССР-эй хүн зониие ажаhуудалай талаар хангалгын министр.

Назарова Наталья Васильевнае — ажаhуудалай талаар хангалгын байшангай эсхэгшэ, Хойто-Байгалай районой хүдэлмэришэдэй Северомуйск посёлок.

Ненашев Ефим Павловичые — Хойто-Байгалай районно типографиин кочегар.

Нечаев Михаил Владимировичые — Ажаhуудалай талаар хангалгын байшангай гуталшан, Хойто-Байгалай районой хүдэлмэришэдэй Нижнеангарск посёлок.

Полухин Михаил Назаровичые — Хойто-Байгалай ой модоной ажахын механик.

Раднаев Даши-Нима Тыжебровичые — Буряадай АССР-эй Гүрэнэй түсэблэлгын комитедэй түрүүлэгшэ.

Сафронов Андрей Алексеевичые — Хойто-Байгалай ажаhуудалай талаар хангалгын комбинадай директор.

Семенов Бато Семеновичые — Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ.

Серкин Александр Афанасьевичые — Хойто-Байгалай районой «Северный» совхозой механизатор.

Соколова Надежда Фроловнае — Хойто-Байгалай районой «Победа» колхозой hаалишан.

Сыромятников Борис Анатольевичые — Нижнеангарскын загаhанай заводой директор, Хойто-Байгалай район.

Третьякова Валентина Михайловнае — ажаhуудалай эрилтэ хангалгын байшангай оёдолшон, Хойто-Байгалай районой Шэнэ-Уоян гэжэ хүдэлмэришэдэй посёлок.

Тутолмина Алла Фёдоровнае — Нижнеангарскын районно түбэй больницын врач, Хойто-Байгалай район.

Черных Нина Дмитриевна — Хойто-Байгалай районой «Северный» совхозой ангай фермые даагша.

Чукаев Александр Дмитриевичые — профессиональна союзуудай Буряадай областной соведэй түрүүлэгшэ.

Шомоев Клим Кирилловичые — КПСС-эй Буряадай обкомой таhагые даагша.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1983 оной январиин 26.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ЭДЭБХИ

ЛВРЗ-гэй комсомолой комитет предприятиин залуу үетэнэй коммунис хүмүүжүүлгые hүүлэй үедэ шадамараар эрхилэн ябуулна. Тиимэhээл залуу коммунистнууд, комсомолшууд ажал дээрээ амжалта түйлажа, гээгдэлдэ ороhон участок, бригадада орожо хүдэлхэ байhанаа мэдүүлдэг байна бшуу. Нимэ жэшээнүүдые дурдаха болоо hаа олон байха. Жэшээнь, 1979 ондо партийна организациин ба заводой комсомолой комитедэй дурадхалаар хүдэлмэришэд С. Москвин, И. Поляков, О. Васильев гэгшэд локомотив-хабсаралгын цехэй П. Музалевай хүтэлбэрилдэг гээгдэлдэ ороhон бригадада эльгээгдэhэн юм. Мүнөө тус бригада, цехтээ түрүүшүүлэй тоодо оронхой. Бригадын гэшүүд Олег Васильевые коллективэй хүтэлбэрилэгшеэр дэбжүүлhэн байна. Хүдэлмэришэдэй дунда хүндэтэй, харюусалгатай хүбүүнэй ударидаhан бригада түсэбтэ даабариия гүйсэд дүүрэнээр дүүргэдэг болонхой. Тус коллективтэ хүдэлэгшэд ажалай журам наринаар сахидаг, ажалдаа хожомдохоёо, гээгдэхээ болиhоор үнинэй юм.

hүүлэй хоёр жэлэй туршада предприятиин комсомолой комитедэй зууршалгаар олон комсомолшууд барилгын управленидэ, локомотив-хабсаралгын ба булад шудхалгын цехүүдтэ хүдэлхөөр эльгээгдээ. Хоёр жэлэй саада тээ булад шудхалгын цехэй хэб хэдэг участогта хүдэлэгшэд голодоhотой продукци гаргадаг болоо hэн. Юуб гэхэдэ, тэндэ ажалай журам hуладуулагдаhан байха юм. Тиигэжэ хүдэлмэриин технологи мууса сахигдадаг болоhон байгаа.

ВЛКСМ-эй XIX съездын hүүлдэхэнэ арбан залуу хүдэлмэришэд өөhэдынгөө hайн дураар гээгдэлдэ ороhон цехтэ хүдэлхэ байhанаа элирхэйлhэн байна. Тиин тэдэнэрэй хүсэл эрмэлзэлые заводой комсомолой комитет дэмжэhэн, эдэбхитэй түрүү хүбүүдтэ зууршалга барюулагдаhан байгаа. Вагонно цехэй мастер коммунист В. Зинов, комсомолой гэшүүд якорна цехэй электро-гагнууршад Д. Калашников, С. Леднев, инструментальна цехэй слесарь А. Бец-Пилипченко гэгшэд тэдэнэй дунда бии hэн. Залуушуулай тус участогта хүдэлжэ захалhан сагhаа хойшо ажалынь hайжаржа эхилhэн байна. Юуб гэхэдэ, эдэбхитэй түрүү хүдэлмэришэд үгээ бодото хэрэгүүдээрээ батадхан хүдэлжэ байна.

В. БАГОНИН.

Буряадай АССР-эй 60 жэл

ЭМХИТЭЙГЭЭР ЯБУУЛАГДАНА

Прибайкалиин районой колхоз, совхозуудай механизаторнууд республикынгаа 60 жэлэй алдарта ойе ажалай амжалтаар угтаха гэhэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоод, машина, техникээ богони болзорто hайн шанартайгаар заhабарилхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байна. Эдэнэр энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ эмхитэйгээр үнгэргэхын тула яhала ехэ ажал ябуулаа.

«Прибайкалец» колхозойхид техникэ бэлэн болгохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулна. Эндэ тусхай звенонууд эмхидхэгдэнхэй. hүүлэй дүнгөөр ажахын гэнижэтэ 18 тракторай арбаадынь бэлэн болонхой. Мүнөө мастерской соо үшөө зургаан трактор заhабарилагдажа дүүргэгдэхэнь. Колхозой отделени бүхэндэ хүрьhэ элдүүрилхэ, таряа тариха түхеэрэлгэ болон агрегадууд бэлэн болгогдоно. Ажахын ахамад агрономой мэдүүлhэнэй ёhоор, 40 сеялкын хорин хоёрынь заhабарилагдаhан байна. Энэ хэрэгые колхозой ахамад инженер М. А. Спиридонов, отделенинүүдые эрхилэгшэд А. П. Черкасов, Н. С. Воротников, Н. Г. Сычкин гэгшэд шадамараар эрхилдэг юм. Эдэнэрэй хүтэлбэри доро техникэ заhабарилга эмхитэй hайнаар үнгэрнэ.

П. ХАЛТАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ШУБУУШАД УРМАТАЙ

Бэшүүрэй шубуунай фабрика 1979 ондо байгуулагдаhан юм. hая байгуулагдаhан залуу предприяти гэгдэбэшье, энэ фабрика түсэбөө яhала дүүргэдэг, hайн шанартай продукци ехээр гаргадаг байна. Үнгэрhэн жэлдэ шубуунай 8,5 мянган тонно мяха гүрэндэ худалдажа, жэлэйнгээ түсэбые 8 тонноор үлүүлэн дүүргэээ. Гүрэндэ үндэгэ тушааха түсэбөө мүн лэ үлүүлжэ шадаhан байна. Тиигэжэ үнгэрhэн жэлэй социалис мүрысөөнэй дүнгөөр трест дотороо түрүү hуурида гаража, «Птицепром» трестын Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа hэн.

Фабрикын коллектив 150-яад хүнhөө бүридэнэ. Тэдэнэй олонхинь комсомол-залуушуул. Тиимэhээл энэ коллективэй продукциин шанар, үйлэдбэри тэрэнэй байгуулагдаhан үдэрhөө эхилэн дээшэлнэ гээшэ. Шубуушад сүүдхэдээ мянга хахад хоёр мянга хүрэтэр үндэгэ тушаана. Эдэнэр 3 мянган толгой шубуудые харууhалжа, үндэгэ, мяха ехээр абахын түлөө оролдоно. Фабрикын 3 цехые эхэ тахяанууд эзэлдэг, хоёрынь залуу шубуудые дэгжээлгэдэ үгтэнэ.

Эхэ тахяануудые харууhалдаг цехүүдэй дундаhаа В. Е. Кондакова, А. М. Соковикова гэгшэдэй даадаг бригаданууд түрүүлжэ ябана. Тэдэнэр үндэгэ абаха үдэр бүхэнэйнгөө даабариие үлүүлэн дүүргэхэhээнь гадуур дальбараа болохо үндэгэнүүдые инкубаторто олоор эльгээдэг байна. 27 хоногой үнгэрхэдэ, тэдэниие дальбараануудые дэгжээлгын цехтэ абаашана. Тиигэжэ тэдэнэр нугаhанай дальбараануудай шэгнүүрые 2 килограммда хүргэдэг юм. Сүүдхэ болоhон дальбараануудые удаадахи цехэй бүлэгүүд тушаажа абана. Цех бүхэндэ гурба-гурбан хүн даалгагданхай. Тэдэнэр 18 мянган толгой дальбараа дэгжээхэ гэhэн зорилго урдаа табинхай юм.

Жэшээ болгон, арбадахи цех абаад үзэе. Энэ цехтэ ажалай түрүүшүүл олон. Хорин табан жэлэй туршада шубуушанаар ажаллажа байhан И. А. Кузьмина, районно Соведэй депутат Г. Т. Арсентьева гэгшэд үнгэрhэн 60 үдэрэй туршада дальбараа бүхэнэй шэгнүүрые түсэбэй ёhоор 1900 граммда хүргэхэ hаа, 2174 граммаар нэмээжэ шадаа.

Коллектив соогоо хододоо түрүүлэн ябадаг 8-дахи цехэй хүдэлмэрилэгшэд М. Г. Кондакова, М. Н. Соковикова, Н. Н. Кондратьева гэгшэдэй хубитань эндэ ехэ.

Түрэл Буряадайнгаа алдарта 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ Бэшүүрэй шубуунай фабрикын коллектив үндэр уялгануудые абанхай. Гүрэндэ hайн шанартай мяха ехээр тушаажа, үндэгэ олоор худалдахын тула эдэнэр шармайн ажаллана.

С. АБИДУЕВА.

ЭРДЭМЭЙ, ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ ТҮЙЛАЛТАНУУДЫЕ ҮРГЭНӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ

ЗЭДЫН РАЙОНОЙ ОЁОРОЙ СОВХОЗОЙ 1983 ОНОЙ СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

...партиин XXVI съездын, ...СС-эй ЦК-гай майн болон ...бриин (1982 он) Пленумуудай шиидхэбэринүүдые ...үүлэн, энэ Пленум дээрэ ...СС-эй ЦК-гай Генеральна ...етарь Ю. В. Андроповой ...hэн зүбшэл, заабаринууд... зохилдуулан, Буряадай ...СР-эй байгуулагдаhаар 60 ...эй ойе нэрэтэй солотой... угтахын түлөө социалис ...рысөө үргэнөөр дэлгэрүү..., Оёорой совхозой хүдэл...рилэгшэд арбан нэгэдэхи ...ан жэлэй гурбадахи жэ...йгээ түсэбтэ даабаринуу... амжалтатай бэелүүлхын ...өө нимэ социалис уялга...удые баталан абаба:

ТАРЯАН АЖАЛАЙ ТАЛААР

...айгша ондо газар таряа...ай культурые дээшэлүүл...эй, илангаяа мелиораци хэгдэhэн, үндэhөөрөө hайжаруулагдаhан газарые зүбөөр ашаглаhанай, техникэ, минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэhэнэй ашаар орооhо таряа 40,7 мянган центнертэ хүргэхэ, тэрэнэйнгээ 9,5 мянган центнерыень гүрэндэ тушааха, 30,7 мянган центнер үбhэ, 9 мянган тонно силос, 3 мянган тонно сенаж, 710 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ.

Иигэжэ бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэжэ, таряан ажалай продукци абалгые горитой дээшэлүүлхэ гээшэ таряашадай энэ жэлэй эгээн шухала зорилго мүн. Тарилгын хүдэлмэриие гуримшуулан hайжаруулhанай ашаар ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудай тарилгые нилээд үргэдхэхэ, гектар бүриhөө адагынь 12 центнер ороохо таряа, силостэ орохо кукурузын 200 центнер набша намаа, 12 центнер үбhэ ургуулжа абаха.

Таряан ажалые бури саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ механизаторнууд болон таряашад бүхы тракторнуудаа, тарилга хэдэг, хүрьhэ элдүүрилдэг машина, техникээ 1983 оной мартын 25 болотор заhабарилжа дүүргэээд, тариалан дээрэхи бүхы хүдэлмэреэ, тэрэ тоодо хабарай тарилгые, ургаса хураалгые, үбhэ тэжээл бэлэдхэлгые эмхитэйгээр, богони болзорто, hайн шанартайгаар үнгэргэхэ, энэ жэлэй ургасада 17 мянган тонно органическа, 500 тонно минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ, 1081 гектар нуга сабшалан, 150 гектар таряалан уhалагдаха, 800 гектар газарай үрэжэл, 150 гектар сабшалан үндэhөөрөө hайжаруулагдаха.

Механизаторнууд, таряашад, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд газарай гектар бүхэниие, техникэ, үтэгжүүлгээ эгээл ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, газар таряалангай культура дээшэлүүлхэ, поли бүхэндэ «Шанарай тэмдэг» олгохо мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ.

МАЛ АЖАЛАЙ ТАЛААР

Малшад жэлэй түрүүшын үдэрhөө эхилжэ, фермэнүүдhээ абтадаг продукциин хэмжээе эрид дээшэлүүлхэ, малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, абаhан түл түрэсээ бүхыдэнь томо болгохо, малаа түргөөр түлжүүлхэ, hайнаар бэлшээн таргалуулха талаар хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха. Жэлэй ямаршье сагта hү ехээр hааха.

Ажахын малшад байгша ондо 6700 центнер мяха, 19 мянган центнер hү, 640 центнер ноохо үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ 6500 центнер мяха, 16 мянган центнер hү, 850 центнер ноохо (зачетно шэгнүүрээр) худалдаха, жэлэй туршада эбэртэ бодо малай 97 процентыень, хонидой 97 процентыень ондо оруулха уялгатай.

hү hаалиин фермэнүүдэй, хонишодой болон адуушадай бригадануудай хүдэлмэрилэгшэд зуун эхэ мал бүриhөө 85 тугал, 90 хурьга, 100 унага абаха, үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2000 килограмм hү hааха, хонин бүриhөө 3 килограмм ноохо хайшалха, малаа шахан таргалуулхадаа эбэртэ бодо малай толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 900 граммаар, хониной—90 граммаар нэмээхэ уялга абаа.

Энэ талаар 3 мянган түлгэ хонидые, 800 залуу эбэртэ бодо малые шахан таргалуулха тусхай байрануудые барижа тушааха.

Совхозой малшад ерэхэ жэлэй январиин 1-дэ 4.440 эбэртэ бодо малтай, 20,5 мянган хонитой, 600 адуутай байхын түлөө оролдохо болоно. Мүнөө эдэнэр адууhа малайнгаа тоо толгойе олошоруулха, мал ажалhаа абтадаг продукциин хэмжээе дээшэлүүлхэ, олон түл абажа түлжүүлхэ, тэжээлэй килограмм бүхэниие ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ хэрэгтэ хубитануудаа оруулна.

Мүн энэ жэлдэ 1500 тоннын траншей, К-700 түхэлэй тракторнуудые, ороохоной комбайнуудые заhабарилха депо барижа тушааха, гурбан худаг малтуулха, тус бүридөө хоёр квартиратай 6 гэр бариха. Соростын hү hаалиин фермын байрые оньhожоруулха, Хүндэлэн-Номтын hү hаалиин фермэдэ 200 үнеэнэй байха шэнэ типовой байра тушааха, түбэй складта 30 тонныи, шэгнүүр тодхохо, хоёрдохи, гурбадахи отделенинүүдтэ модо хюрөөдэдэг пилорама бии болгохо, нэгэдэхи hү hаалиин фермын байрые шэнэлэн hэльбэхэ.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхын түлөө тэмсэхэ гээшэ бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй зорилго мүн. Эдэнэр үйлэдбэридөө эрдэмэй болон түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, саашадаа өөhэдынгөө хүсэл зоригые ажалдаа зорюулха гэhэн уялга абаа.

Энэ социалис уялганууд 1983 оной январиин 15-да болоhон ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ баталагдан абтаа.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИЕ—КОМПЛЕКСНО ГУРИМААР

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, «Үзэл сурталай, политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлхэ зорилгоор Улаан-Үдэ городой Октябрьска районой партиина организаци үргэн ехэ хэмжээ ябуулгануудые хараалһан байна. Үзэл сурталай хүдэлмэриие комплексно гуримаар ябуулха асуудалнуудые КПСС-эй райком, парткомууд, партиина эхин организацинууд зохёохы ёһоор шиидхэхые оролдоно.

ГҮЙСЭД МЭДЭРЭНХЭЙБДИ

РАЙОН СОО ябуулагдадаг ойлгууламжын хүдэлмэридэ тусхай шэглэлтэй, заншалта болоһон ёһо гурим тогтонхой. Агитационно-пропагандистска звенонууд эмхидхэгдэнхэй, ажалшадай дунда политическэ мэдээсэлнүүд бүри үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэдэг болонхой, арадай университедүүд, лекторнүүд, ниитэ-политическэ, экономическа ба эрдэм-техникын талаар бүлэг лекцинүүд олошороо. Долоон мянган элидхэлшэд, пропагандистнууд, политинформаторнууд хүдэлнэ. Диилэнхи олонинь дээдэ эрдэмтэй, бэлэдхэл, дүй дуршэлөөр баян хүнүүд. Жэшээнь, мянгаад политинформаторнуудай 84 процентнь дээдэ эрдэмтэй, 70 процентнь КПСС-эй ба ВЛКСМ-эй гэшүүд, 75 процентнь табан жэлһээ дээшэ ниитын ажал ябуулгада хабаадаһан хүнүүд.

Тиигэбэшье кадрнуудые шэлэн табилга ба тэдэнэй һуралсал партиина организацинуудай гол анхаралда байһаар. Үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэдэй районно һургуули байгуулагданхай. Тэндэ партиина организацинуудай секретарьнарай орлогшонор, агитколлективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, политинформаторнууд һурадаг юм.

КПСС-эй XXVI съезд үзэл сурталай хүдэлмэриин онол аргые шэнэлэн хубилгаха, тэрэнэй шанар, ашаг үрыень дээшэлүүлхэ зорилго табиһан байна. Энэ талаар манайда нилээд юумэн хэгдээ. Зүгөөр шэнэлэн хубилгаха гэхэдээ, нэн түрүүлэн хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин заншалта болоһон гуримые саашадань һайжаруулха, шэнэ эрилтэнүүдһээ уламжалан, нөөсэлһэн дүй дуршэлөө зохёохы ёһоор хэрэглэхэ шухала гэжэ ойлгонобди.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэриин онол аргануудые хүгжөөхэ ба баяжуулха, эмхидхэлэйнь түхэл шэнжэнүүдые нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ нарин сэмбын, мяха-консервын, мебель бүтээдэг ба модо болбосоруулдаг комбинадуудай, Семашкын нэрэмжэтэ республиканска, хүүгэдэй больницануудай, «Бурятмежколхозпроект» институдай болон бусад партиина организацинууд ехэ анхарал хандуулдаг байха юм. Тэндэхи олохон агитатор, полит-

[illegible]

информатор болон элидхэлшэд, политическэ хүдэлмэриин горитой дүй дуршалтэй боложо, коллективүүдтээ хүндэлэгдэдэг байна. Тэдэнэй дундаһаа нарин сэмбын комбинадай Е. Ф. Горькова, Н. С. Федотова, мяха-консервын комбинадай А. Г. Скрицкая, З. Ф. Филиппова, гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын В. П. Рябцева, П. Е. Бардаханов, хүүгэдэй больницын Т. В. Жданова, Н. И. Воронина, «Бурятком-

мунэнерго» нэгэдэлэй Т. А. Федотова, кондитерска фабрикын А. Е. Разуваева болон бусадые нэрлэмээр.

Һүүлэй үедэ үзэл сурталай хүдэлмэри ажахын-политическэ бодото зорилгонуудые шиидхэлгэтэй, ажалшадай зохёохы эдэбхи үүсхэлые хүгжөөлгэтэй бүри нягтаар холбогдоно. Жэшээнь, марксистско-ленинскэ һуралсалда алмалта, хямгадалгын асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдана. Хэшээлнүүдэй үедэ шагнагшад ургамжын түсэбүүдые зохёон табидаг, үйлэдбэриин нөөсэнүүдые өөһэдын хүдэлмэридэ элирүүлэн ашаглаха талаар практическа даабаринуудые дүүргэдэг. Тиимэ болохолоороо һуралсалай ашаг үрэ хараа байса дээшэлдэг гэшэ.

«Знание» бүлгэмэй 1,5 мянган лекторнууд лекционно пропаганда район дотор ябуулна. Лекцинүүдэй 70 процентнь сэхэ үйлэдбэри дээрэ уншагдадаг.

Ниитэ полит-үдэрнүүдые бэлдэжэ үнгэргэхэ талаар КПСС-эй райком, партиина эхин организацинууд горитой оролдолго гаргана. Иимэ үдэрнүүд политическэ тодорхой шэглэлтэйгээр үнгэргэгдэдэг. Жэшээнь, мяха-консервын комбинадта болодог тиимэ үдэрнүүдтэ партиина, советскэ хүдэлмэрилэгшэд, нэгэдэлэй генеральна директор Ю. В. Шитиков, парткомой секретарь В. Р. Булдаев, директорэй орлогшо Л. П. Сканалин, ахамад бухгалтер Г. П. Шумилов гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаададаг байна. «Партиин түсэбүүд — арадай түсэбүүд», «СССР-ые байгуулга — совет арадуудай ажабайдалдахи түүхэтэ үе шата», «Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ биднэй оруулха хубита» гэхэ мэтэ темэнүүдээр полит-үдэрнүүд эндэ үнгэрөө. Лекци, хөөрэлдөө, ниитэ-полит-үдэрнүүдые үнгэргэхэ үедэ комбинадай хүдэлмэрилэгшэдэй табиһан асуудалнуудые шэнжэлэн харалгада, дурадхал бо-

[illegible]

тануудай мүрөөр бэелүүлгэдэй хэмжээнүүд тушаа ажалшадта мэдээсэхэ хэрэгтэ комбинадай партком саг үргэлжэ анхарижа байдаг гэшэ. Олохон асуудалнууд полит-үдэрэй үедэ сэхэ шиидхэгдэдэг. Юуб гэхэдэ, эдэ хэмжээ ябуулгануудта бүрин эрхэтэ тушаалтад хабаадана ха юм.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд үзэл сурталай хүдэлмэридэ саг үргэлжэ хабаададаг болонхой. Жэшээнь, предприятинуудта үнгэргэгдэдэг үзэл сурталай хүдэлмэриин планёрконуудай үедэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар коллектив соохи хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин асуудалнууд нягта наринаар зүбшэн хэлсэгдэдэг. Иимэ жэшээнүүдые КПСС-эй райком, партиина организацинууд али болохоор дэмжэжэ, үргэнөөр дэлгэрүүлдэг.

Хүнүүдэй ажал, һуудал байдал тушаа саг үргэлжэ анхарал табидаг, эмхидхэлэй, ажахын ба хүмүүжүүлгын ажал ябуулгые ниитэ нэгэн удхатайгаар эрхилдэг газарта үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ашаг үрэтэйгөөр батадхадаг байна. Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинат удаан сагай туршада тогтууритай һайнаар хүдэлнэ гэжэ мэдэнэбди. СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр тус коллектив КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй болон ВЛКСМ-эй обкомой ойн баярай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа. Амжалтануудай «түлхюур» гэхэдэ, ажалые эмхидхэлгын, хүнүүдые хүмүүжүүлгын асуудалнууд комплексноор шиидхэгдэнэ. Партиина, комсомолой организацинууд дайшалхы шэнжэтэйгээр хүдэлнэ, үзэл сурталай хүдэлмэриин һайн кадрнууд эндэ зохидоор шэлэгдэжэ табигданхай. Политическэ-хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэри тодорхой шэглэл баримталан, ниитэ түсэбөөр, зохёохы шэнжэтэйгээр ябуулагдадаг байна.

КПСС-эй райкомой үдэрнүүд партиина организацинуудта үнгэргэгдэдэг болоо. Тэрэ үдэрэй үедэ предприятиин ажалшадтай уулзалга болодог, райкомой аппарадай хүдэлмэрилэгшэд ажахые хүтэлбэрилгын онол аргануудые, ниитын эмхинүүдэй ажал ябуулгын түхэл янзануудые, коллективэй социально-ажаһуудалай эрхэ байдалые шэнжэлэн үзэдэг, һаад бэрхэшээлнүүдые элирүүлдэг, районой бусад организацинуудта нөөсэлэгдэһэн эрхим дүй дуршэлые тобшолжо, дэлгэрүүлдэг байха юм. Тодорхойлходо, кондитерска фабрикада, гэр барилгын комбинадта райкомой үдэрнүүд үнгэрөө. Эдэ хэмжээ ябуулганууд КПСС-эй райкомой түсэб соо урид хараалагдаһан тула партиина аппарадай хүдэлмэрилэгшэд предприятиин бүхы шатануудай хүдэлмэритэй сэхэ үйлэдбэри дээрэнь танилсажа, дутуу дундануудыень гүйсэд элирүүлдэг байна. Райкомой үдэрнүүдэй дүнгөөр предприятиин хүдэлмэриие һайжаруулгада шэглүүлэгдэһэн зууршалганууд ажалшадай дурадхалнуудые бэелүүлхэ талаар хэмжээ ябуулганууд хараалагдадаг гээшэ.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые гүнзэгыгөөр тайлбарилан ойлгуулха хүдэлмэри район соо үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Районой коммунистнууд партиина суглаанууд дээрээ эзэн буса ябадалтай, журам эбдэлгэтэй эрид тэмсэхэ тухай хэлэхэ зуураа, ниитэ-политическэ хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ тушаа мүн лэ онсолон тэмдэглэнэ.

Ажалай ба ниитын журамые шангадхаха, ажалша коллективүүдтэ ба ажаһуудаг газарта хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха, олониитэдэ харша ябадалнуудые һэргылхэ, архидалга ба гэмтэ ябадал гаргаха эрхэ нүхэсэл ба шалтагаануудые усадхаха зорилгоор КПСС-эй райкомой бюро «журамай ниитэ үдэр» үнгэргэхэ тухай тогтоол баталаа. Журамай үдэр һара бүри хоёрдохи пятницада бүхы предприяти, организаци ба эмхи зургаануудта үнгэргэгдэжэ байха юм.

Ажалай, үйлэдбэриин ба ниитын журамые һайжаруулха талаар район соомнай жэшээнүүд яһала бии. Һүүлэй үедэ Буряадай мебель бүтээдэг ба модо болбосоруулдаг комбинадта ажалһаа һаатаһанһаа боложо хүдэлмэриин сагые гээхэ ушарнууд 13 процентээр хороо. Иимэ байдалай гол эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэнинь гэхэдэ, үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри болоно. Урда жэлнүүдэй дүй дуршэлһөө абажа хараһада, имагтал захиргаанай хэмжээнүүд ашаг үрэ багатай байһан байна. Энээн тухай бүри нёдондо гүйсэдхэлгые хиналта ба шалгалтые һайжаруулха, партиина журамые шангадхаха талаар комбинадай парткомой хүдэлмэриие хаража үзэхэдөө, партиин райкомой бюро тэмдэглэһэн юм. Тиимэһээ комбинадай партком, хүтэлбэри ба ниитын организацинууд энэ асуудалые ондоогоор шиидхэхэ гэжэ туршаба. Нэн түрүүн ажалай журам эбдэһэн ушарнуудые наринаар шэнжэлбэд, тиигээд тэдэнэй шалтагаануудые усадхаха шэглэлтэй хэмжээ ябуулгануудай программа тодорхойлогдоо. Тэрээн соо комбинадтахи хүүгэдэй ба медицинскэ эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулха, ажал эмхидхэлгын түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхэ, оюун сэдьхэлэй таатай зохид эрхэ байдал коллектив соо тогтоохо гэжэ хараалагдаа. Хүдэлмэришэдэй суглаануудай, нүхэдэй сүүдүүдэй, һэргылэлгын соведүүдэй, хуули ёһоной опорно пунктнуудай нэрэ хүндэ ба үүргые дээшэлүүлхэ талаар оролдолго мүн лэ гаргагдаа. Энэ программые бэелүүлхын тула партиина, профсоюзай, комсомолой организацинууд, захиргаан, үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэд хүсэеэ нэгэдхэн шармайгаа. Зорилгонуудые комплексноор шиидхэлгын аша туһа энээн дээрэһээ бүри элеэр үзэгдэхэ зэргэтэй. Бэелүүлэгдэһэн бүхы хэмжээнүүдэй эсэстэ, СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойтой дашарамдуулан тус комбинат КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаа.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй социалис уялгануудые районой ажалша коллективүүд амжалтатайгаар дүүргэжэ, Эхэ оронойнгоо ойн баярые нэрэтэй солотойгоор угтаа. Түсэбһөө гадуур 7,5 миллион түхэриг-гэй промышленна продукци худалдагдаа. 68,7 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байранууд, дунда һургуули, хүүгэдэй хоёр саад стоматологическа поликлиникэ болон бусад объектнууд ашаглагдаа.

1983 ондо районой ажалшад горитой ехэ ажал хэрэг бэелүүлхэ болоно. 700 миллион түхэригһөө дээшэ товарна продукци үйлэдбэрилэгдэхөөр хараалагдана. Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, эршыень шангадхаха гээшэ түрүүшын ээлжээтэ зорилго мүн. Үзэл сурталай бүхы аргануудаар, түбхын түрүүн ниитэ-политическэ хүдэлмэриин үндэһөөр, экономическа зорилгонуудые бэелүүлгэдэ, промышленна үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ, хүдэлмэриин сагай гээлтые хороолго нүлөө үзүүлхые оролдонобди.

Үзэл сурталай хүдэлмэриин үрэ нүлөөе шэнжэлхын тула КПСС-эй райкомой дэргэдэ СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай эрдэмтэдтэй хамта социологическа бүлэг байгуулагданхай. Шэнжэлгэнүүдэй үрэ дүнгүүд партиина, профсоюзай, комсомолой организацинуудай ажал ябуулгада хэрэглэгдэдэг байха юм. Районой ажалша коллективүүдтэ шажан ба атеизмдэ ямараар хандадаг тухай нёдондоной октябрь соо үнгэргэгдэһэн һүүдшын шэнжэлгын дүнгүүд байгша ондо «Район дотор атеис пропагандын байдал ба тэрэниие һайжаруулха хэмжээнүүд» гэһэн асуудалые КПСС-эй райкомой бюродо зүбшэн хэлсэлгын үедэ хэрэглэгдэхэ юм. Социологическа шэнжэлгэнүүдэй саашанхи түсэбүүд соо политическэ һуралсалай байдалые тодорхойгоор шудалха гэжэ хараалагдана.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула партиин райком, партиина эхин организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри дүүргэхэ зэргэтэй. Энээнһээ уламжалан үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар районой партиина организациин урда тон харюусалгатай зорилго табигданхай гэжэ гүйсэд мэдэрнэбди.

Н. АНТАКШИНОВА,
КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь.

ИЛАГШАДТА—ША...

Бүхэроссиин 1982 оной социалис мүрысөөндэ илаһанайнгаа түлөө РСФ... дөө ажахын министерствын Хүндэлэлэй вымпелээр ба РСФСР-эй хүдөө ... дэлмэрилэгшэдэй профсоюзай республиканска комитедэй мүнгэн шангаар ... гэбэл:

БАРГАЖАНАЙ РАЙОНҺОО

Бодоной совхозой Һүбын һүнэй фермэ (МТФ-е даагша Русакова Н. А.).

Баргажанай совхозой адуушадай бригада (ахалагша адуушан Степанов П. Е.).

БЭШҮҮРЭЙ РАЙОНҺОО

Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой Заганай-Адагай һүнэй фермэ (МТФ-е даагша Быков В. С.).

«Победа» колхозой тракторна тарян ажалай бригада (бригадирынь Багулов В. Н.).

ЗЭДЫН РАЙОНҺОО

ХХ парсъездын нэрэмжэтэ колхозой Доодо-Үшөөтэйн һүнэй фермэ (МТФ-е даагша Доржиева Т. Н.).

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тракторна тарян ажалай бригада (бригадирынь Заболотский Ф. Д.).

Зэдын районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй оньһожоруулагдамал отряд (начальнигынь Зайцев В. Н.).

ЯРУУНЫН РАЙОНҺОО

«Улаан-Туяа» совхозой тэжээл үйлэдбэрилдэг звено брнгадирынь Жамбалов Р. Н.).

«Дружба» колхозой хонишодой бригада (ахалагша хонишон Иванов Г. Т.).

ЗАГАРАЙН РАЙОНҺОО

XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой овощ ургуулагшадай звено (даагшань Матвеев А. Н.).

Загарайн бройлерно фабрикын бройлерно цех (бригадирынь Шашина Н. Б.).

ЗАХААМИНАЙ РАЙОНҺОО

Енгорбойн совхозой луговодуудай звено (даагшань Лыгденов Н. А.).

КАБАНСКЫН РАЙОНҺОО

Оймороой совхозой Дубининай тракторна тарян ажалай бригада (бригадирынь Черниговский Д. П.).

ХЭЖЭНГЫН РАЙОНҺОО

Загаһатын совхозой хониной фермэ (даагшань Норбоев Ц. М.).

Чисааныи совхозой Булагай һүнэй фермэ (МТФ-е даагша Доржиев Ш. Ж.).

ХУРАМХААНАЙ РАЙОНҺОО

Һахалиин совхозой Шаманкын һүнэй фермэ (МТФ-е даагша Цыренов А. А.).

Гааргын совхозой тракторна тарян ажалай бригада (бригадирынь Будаев Г. Б.).

ХЯАГТЫН РАЙОНҺОО

Хүдэриин совхозой тракторна тарян ажалай бригада (бригадирынь Капустин Н. М.).

Хяагтын совхозой Дүрээнэй һүнэй фермэ (МТФ-е даагша Мелентьева Е. П.).

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ РАЙОНҺОО

«Забайкалец» совхозой һүнэй фермэ (МТФ-е даагша Куранин Ф. М.).

«Коммунизм» колхозой тракторна тарян ажалай бригада (бригад... И. К.).

АХЫН Р...

«50 лет Ок... зой мал шаха... гүүртэ (бриг... хаев М. О.).

СЭЛЭНГЫН ...

Сэлэнгын со... шодой бригада ... нишонинь А...

Сэлэнгын ... Цагаанай һүнэй ... даагша Данза...

УЛААН-ҮДЫН ...

«Авангард» ... нэй фермэ (... Густов Н. В.).

Сотниковой ... рикын дальбар... бригада (бриг... лина В. М.).

Улаан-Үдын ... рикын эмэ та... даг бригада ... Павлова О. Н...

ТҮНХЭНЭЙ ...

«Мир» колх... гуудай һүнэй ф... даагша Бурлов...

«Маяк» ко... хурлалгын тра... плекс (даагш... Д. Б.).

ХОРИИН Р...

Үдын совхо... лой һүнэй фер... даагша Мардае...

Хориин совх... дуудай звено ... латов Г. Б.).

Бүхэроссиин 1982 оной социалис мүрысөөндэ илаһанайнгаа түлөө РС... Хүдөө ажахын министерствын Хүндэлэлэй дипломоор ба РСФСР-эй хү... хын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай республиканска комитедэй мүнгэн ... (тус тустань 65 түхэриг) шагнагдаа гэбэл:

БАРГАЖАНАЙ РАЙОНҺОО

Дармаев Бубей Хуриганович — Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер.

Максимов Петр Сергеевич — Шитханай совхозой һаалишан.

БЭШҮҮРЭЙ РАЙОНҺОО

Фалилеев Иван Абрамович — «Победа» колхозой комбайнер.

ЗЭДЫН РАЙОНҺОО

Найданов Баир Базарович — Оёорой совхозой һаалишан.

Бальжиев Содном Чойдонович — «Коммунизм» колхозой хонишон.

ЯРУУНЫН РАЙОНҺОО

Харитонов Валерий Васильевич — «Юбилейный» совхозой комбайнер.

Ведерников Анатолий Сергеевич — «Целинный» совхозой үхэршэн.

ЗАГАРАЙН РАЙОНҺОО

Матвеев Михаил Иосифович — XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер.

Смирнова Галина Поликарповна — Тайлсын совхозой тугалшан.

ЗАХААМИНАЙ РАЙОНҺОО

Санжанова Александра Бадмаевна — «Михайловский» совхозой овощ ургуулагша.

КАБАНСКЫН РАЙОНҺОО

Аверина Зоя Петровна — Кабанскын шубуунай фабрикын тугалшан.

Суворова Любовь Максимовна — «Шергинский» совхозой һаалишан.

ХЭЖЭНГЫН РАЙОНҺОО

Аюдуев Владимир Цыренович — «50 лет Октября» совхозой үхэршэн.

Нагмитов Владимир Галданович — Хэжэнгын совхозой тракторна бригадын бригадир.

ХУРАМХААНАЙ РАЙОНҺОО

Дармаева Евдокия Жамьяновна — Дэрэнэй совхозой һаалишан.

Цыренова Мария Мосоевна — Уланхаанай совхозой үхэршэн.

ХЯАГТЫН РАЙОНҺОО

Самданов Нурбо Нурбуевич — Хяагтын совхозой хонишон.

Соковиков Николай Григорьевич — Хүдэриин совхозой үхэршэн.

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ РАЙОНҺОО

Мальцева Анна Ивановна — «Искра» колхозой тугалшан.

Барабанщиков Сергей Стефанович — «Коммунизм» колхозой комбайнер.

АХЫН РАЙОНҺОО

Габанова Галина Бадма-евна — «Комм... зой һаалишан.

Дабаев Дан... вич — Лени... колхозой үхэр...

СЭЛЭНГЫН ...

Базаржапов ... маевич — Ка... нэрэмжэтэ кол... нер.

ПРИБАЙК... РАЙО...

Молчанов В... хайлович — ... колхозой меха...

ТҮНХ... РАЙО...

Павлова Се... горьевна — ... хозой һаалиша...

ХОЙТО-БА... РАЙО...

Сорокина О... свна — «Анг... зой һаалишан.

УЛААН... РАЙО...

Ковалев И... вич — Ленин... колхозой комб...

Болонева М... ловна — Кал... жэтэ совхозой ...

ХОРИИН ...

Аюшеев Пе... — Үдын совхо... нер.

Белых Миха... вич — Дээд... хозой трактор...

ҺАЙНААР ЭХИЛЭЭ

«Советская Россия» колхозой гахайшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлые үндэр бүтээсэтэ ажалаараа үдэшэһэн байна. Дүрбэн гахайшадһаа бүридэһэн звено эхи түрүүлэн ажалай эмхидхэлэй подрядна гуримда орожо хүдэлөө юм. Энэнь ехэ урагшатай, һайн үрэ дүн туйлажа боломоор арга дүршэл байгаа.

Тус звено үнгэрһэн жэлдэ 2500 толгой поршоонхо абажа түлжүүлхэбди гэһэн социалис уялга абаһан бэлэй. Харин энэ үндэр зорилгоё амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаа. Уялгаяа 353 поршоонхоор үлүүлээ. Жэлэй туршада эдэ гахайшад гол эхэ бүхэнһөө 17 поршоонхо, нэгэ дахин түрүүлхэ гахай бүриһөө 8 поршоонхо абаа бшуу.

Колхозой гахайшад ажахынууд хоорондын «Южный» гэжэ гахайн комплексдо 1680 поршоонхо тушааха даабаряа амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Тэдэнэй тушааһан поршоонхонууд тус бүридөө 25—26 килограмм татаа.

Звеногой малшад дүршэл шадабаряар нилээд баян болоһон хүнүүд, Анна Никитовна Федорова арба гаран жэлдэ гахайшанаар ажаллана. Ирина Петровна Русина Татьяна Ивановна Китаева хоёр 7—8 жэлэй саада тээ гахайшад болоо һэн. Эгээл залуу гахайшан Федосья Александровна Воробьева бэрхэ малшадһаа дутуу бэшэ дүршэлтэй.

Фермын коллектив шэнэ жэлые һайнаар эхилээ. Январь һарада 350 гаран поршоонхо абаа. Нёдондоной энэ үеынхиһөө 200 толгойгоор олон болоно. Энэ түрүү коллективые ашхан колхозойнгоо ахамад экономистаар хүдэлжэ байһан коммунист Венедикт Мефодьевич Китаев хүтэлбэрилнэ. Тэрэнэй эндэ хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо гахайн фермын байдал эли бодо һайжараа, үрэ дүнгынь арьбажаа гэжэ онсолон тэмдэглэмээр.

А. НАГАСЛАЕВ.

Улаан-Үдын район.

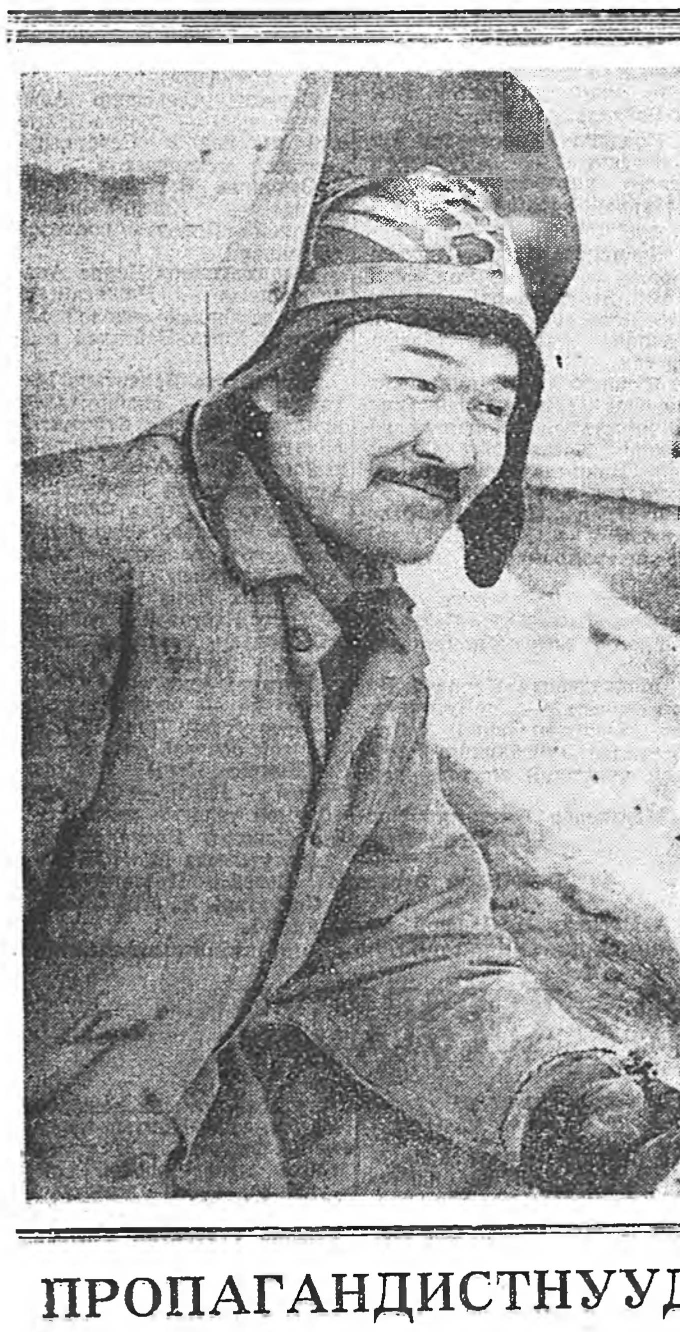
АЖАХЫНУУДАЙ ҺУРАЛСАЛАЙ ТҮБ...

Николаевска областиин Новоодесскэ районой хүдөөгэй залуушуулда мэргэжэлээ дээшэлүүлхэдэнь һуралсал-зүбшэлэлгын пунктнууд туһална. Иимэ пунктнууд районой заочно һургуулиин дэргэдэ хүдэлжэ эхилээ.

Пунктнууд найман ажахын түб һууринуудта нээгдэнхэй. Юрэнхы эрдэмэй һуралсалай хэшээлнүүдтэ ябахаһаа гадна механизаторнууд нэгэдэхи, хоёрдохи классай мэргэжэл шудална. ...шадшье эндэ шалгалта га...

Колхоз болон совхозуудай... реэр абтаһан техническэ ... дээр, машинануудай макед... аппаратураар һуралсалай ... гагданхай. Багшанар, мэр... шээлнүүдые үнгэргэнэ.

ТАСС.

«Жилгражданстрой» трестын барилга-хабсаралгын дүрбэдэхи управленидэ Александр Федосеевич Потанинай хүтэлбэрилдэг барилгын комплексно бригадада бултадаа залуушуул хүдэлдэг юм. Гушаад комсомолшуудһаа бүридэһэн энэ бригадын гэшүүд ганса управленидээ бэшэ, трест соогоо дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлдэг юм. Бригадын комсомолшууд комсорг Буянта Цыбикжаповай хүтэлбэри доро эрхимээр ажалладаг. Залуушуулай дунда табадахи разрядтай электрогагнууршан Виктор Гылыкпылов (зураг дээрэ) онсо шалгарна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ПРОПАГАНДИСТНУУД ҺУРАНА

Һаяхан КПСС-эй Түнхэнэй райкомдо пропагандистнуудай һуралсал үнгэргэгдэбэ. Тэндэ гол түлэб теоретическэ асуудалнууд зүбшэгдэһэн байна.

«КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум — партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй шухала шата» гэһэн темээр КПСС-эй райкомой пропаганда болон агитациин таһагые даагша В. Б. Бальбеев элидхэл хэбэ. Удаань Хэрэнэй «Скотоимпорт» конторын пропагандист Ж. Д. Халудоров «Арадай аша туһада алба хэлгэ ба эб найрамдал хамгаалга — КПСС-эй гол зорилгонууд» гэһэн темээр дэлгэрэнгы элидхэл хээ.

Мүн лэ пропагандистнуудай урда Н. Ф. Афанасьев «Гүрэнэй хилые бүхы арадзон сахина» гэһэн темээр, райгүйсэдкомой пропагандистын орлогшо С. Д. Сыренова «Социалис гүрэнүүдэй хани барисаан — мүнөө үеын нүлөөлхы хүсэн» гэһэн темээр элидхэлнүүдые хэһэн байна.

Һуралсалай түгэсхэлдэ пропагандистнууд зүбшэгдэһэн асуудалнууд тушаа һанамжануудаа хэлэһэн байна.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

СЭВ: ХАНИ ХАРИЛСААНАЙ БОДОТО БЭЕЛЭЛ

МАЛ АЖАЛЫЕ ЭРШЭМТЭЙГЭЭР ХҮГЖӨӨХЭ

Эдеэ хоолой талаар арад зоноойнгоо улам ургэжэ байгаа эрилтэнүүдые, түрүүшын ээлжээндэ мал ажалай продукцяар дүүрэн хангаха гээшэ социалис харилсаата бүхы оронуудай социально-экономическа хараа шугамай гол шухала зорилго болоно. Ажалай нөөсэнүүдые багаар гаргашалан, энээниие хайшан гээд шиидхэхэб? Харюунь эдиитэ юм бэшэ даа: мал ажалаа эршэмтэйгээр хүгжөөхэ гэһэн гансал харгы бии. КПСС-эй ЦК-гай 1982 оной майн Пленум дээрэ абтаһан СССР-эй Эдеэ хоолой программа соо энэ харгы шухала удха шанартай гэжэ заагдана.

СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай индустриин эгээл һаяын ба хурдан түргөөр хүгжөөгдэжэ байгаа һалбари болохо — микробиологическа промышленность мал ажалые эршэмтэйгээр хүгжөөлгын аша үрэтэй арга нүхэсэл мүн. 1980 ондо манай орон дотор эдеэнэй гаргадаг хэрэгсэлнүүд, 1970 онтой сасуулбал, 3,2 дахин ургаһан байгаа, тиин 1985 ондо 5,5—5,8 дахин ехэдхэгдэхэ.

Мал ажалые эршэмтэйгээр хүгжөөхэ химическэ ба биохимическэ хэрэгсэлнүүд үргэн ехэ юм. Эдэмнай эдеэнэй эһээлтэ, һэлгэгдэмэеэр бэшэ аминокислотанууд, элдэбын витаминууд, эдеэнэй болон ветеринарна антибиотигууд, ферментнүүд гэхэ мэтэ болоно. Эдээниие нэгэдүүлэн хэрэглэбэл, малай ашаг шэмэ үрэ түгэсөөр ургажа шадаха. Олонхинь СЭВ-эй гэшүүн-оронуудта һаяшагай хэрэглэгдэжэ эхилэнхэй. Һүүлэй жэлнүүдтэ эрдэм, техникын туйлаһан амжалтануудай үндэһэ һуури дээрэ, белогой ба физиологёороо эдэбхитэй зүйлнүүдые бактеритэ ба мал ажалда хэрэглэгдэхэ ондоо бодосуудые үйлэдбэрилэн абаха теоретическэ үндэһэ һуури бии болгоһоной ашаар малай эдеэндэ холигдохо химическэ ба биохимическэ нэмэлтэнүүд гаргагдажа эхилээ.

Эдеэнэй эһээлтэ малай ашаг шэмэ үрэ түгэсөөр дээшэлүүлдэг зүйл болоно. Адуу малнуудай нормоор хараалагдаһан тэжээл руунь нэгэ тонно эдеэнэй эһээлтэ оруулбал, 200—800 килограмм гахайн мяха (амидын шэгнүүрээр), 1500—2500 килограмм шубуунай мяха, үгышье һаа, 14—35 мянган үндэгэ нэмэжэ абаха арга олгоно. Тэрэнэй хажуугаар 3,5—5,0 тонно ороохото гү, али ондоо шанар һайнтай хоол арьбалагдана.

Мүнөө Белоруссидахи Мозырь хотодо жэлдээ 300 мянган тонно эдеэнэй эһээлтэ гаргаха завод баригдажа байнхай. Энэ заводые сугтаа барнха гэһэн хэлсээндэ ГДР, Куба, НИР, СССР ба ЧССР 1979 ондо гараа табиһан юм. Тэрэ жэлдээ барижа эхилээ һэн. Энэ барилгань 1983 ондо дүүрэхэ. Барилга графигай ёһоор дүүргэгдэнэ гэжэ тэмдэглэхэ ёһотой. Хабаатай оронууд түхеэрэлгэнүүд болон ондоо эд хэрэгсэлнүүдые СССР-тэ эльгээдэг, заводой баригдамсаар, тэдэнэр эндэһээ тэжээлэй эһээлтэ абаха.

Гахайнуудай болон шубуудан тэжээл руунь эһээлтэ нэмэхэдэ, тэрэ түргөөр ургадаг, түлнүүдынь олошордог, элдэб үбшэнһөө хамгаалагдадаг, түлэйнь амидараса дээшэлдэг. Гадна, эһээлтэтэй хамтаруулан дутаһан аминокислотануудые ба витаминуудые тэжээлдэ нэмэбэл, энэ зоотехническэ ашаг үрэнь бүри дээшэлхэ байна. Гахайн болон тахяагай дальбараанудай тэжээл соо аминокислотагай зүйлнүүдһээ эхэнхидээ лизин ба метионин дутадаг. Эдээниие нэмэхэдэ, ашаг шэмэнь 10—15 процентээр дээшэлдэг, тэжээл гаргашалга 10 процентээр доошолдог. СЭВ-эй гэшүүн-гүрэнүүдтэ тэжээлэй эдэ хэрэгсэлнүүд дутамаг гаргагдана, тиигэбэшье тэрэниие хүгжөөхэ үндэһэ һуури бии. СССР-тэ химическэ аргаар гаргагдана. НРБ, СРР, СССР ба ЧССР-тэ лизин гаргалга үргэдхэгдэнхэй. Энэ табан жэл соо эдэ оронуудта энээниие гаргалгые саашадань дээшэлүүлхээр хараалагдана; энээниие ГДР-тэ гаргаха гэжэ уридшалан тухайлагдана. Тэрээнһээ гадна, мүнөө Кубада лизин гаргаха арга боломжонуудые эмхидхэхэ асуудал хэлсэгдэжэ байнхай. Иигэжэ энэ табан жэлэй һүүл багта СЭВ-эй гэшүүн-

оронууд мал ... тэй аминок... рэн хангаха ... hэ һууритай ...

Адууһа мал... витаминуудай ... [illegible]

АРАДАЙ ДУУНУУД АЖАБАЙДАЛҺАА ЭХИТЭЙ

комсомолой түрүүшын үүрнүүд (ячейка) тухай дуунууд олошорһон байна. Жэшээлхэдэ, сэлэнгынхид иигэжэ дууладдадаг байгаа.

Янгаажанаа хүндэлэн
хахалжа,
Ешмээн таряагаа ургуулан,
Ямбатай ноёдоо үгы хэжэ,
Ячейкэ эндээ тогтооё, — гэжэ
гү, үгышье һаа,
Унин хура тогтожо,
Утагаалжан шубуун жаргаба.
Ульяновай хуули тогтожо,
Улад зомнай жаргаба.

1926 ондо буряад совет дуунуудай түрүүшын согсолбори хэблэгдэжэ гараһан түүхэтэй. Энэ номой түрүүшын хуудаһанда «Ленинээ магтаһан буряад дуунууд» гэһэн статья бии. Энэ согсолбори соо арадтаа жаргал асарһан агуухэ Ленинээ магтаһан дуунууд олон байгаа.

Жэшээнь:

Ухаа мориием аршалһан
Утаатай поезддоо
баяртайбди.
Улад зониием аршалһан
Ульянов Лениндээ
баяртайбди,—

гэхэ мэтын арад зоной зохёоһон дуунууд тиихэ үедэ манай Буряад орон дотор тон үргэнөөр тараһан байна. Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын тогтоһонһоо хойшо зарим нютагуудта колхозуудай тогтожо байһан шэнэ байдал — хамтын ажал тухай, Ленин, парти тухай дуунууд улам бүри олошорһон байха юм. Эгээл энэ үеэр «Маркс, Энгельс, Ленинэй ударидалгаар ябая» гэжэ дуун бии болоо һэн.

Гушаад он багаар уран зохёолшод Хоца Намсараев, Дамба Дашанимаев, Бавасан Абидуев, Цэдэн Галсанов, Александр Бардамов, Ц. Дон, Цыретор Зарбуев гэгшэд дуунай үгэнүүдые бэшэжэ эхилһэн, тэрээндэнь ород композиторнуудай гү, али буряад хүгжэмшэдэй аялга тааруулагдадаг байһан үе бэлэй.

Александр Бардамов, жэшээнь, өөрөө шүлэг зохёогоод, өөрөө аялгыень тааруулан дууладаг байһан юм. Мүн тиихэ үеэр Дамба Дашанимаевай «Бараан бараан моритой баатар Улаан сэрэгүүд» гэжэ шүлэг дээрэ бэшэгдэһэн дууе хүн бүхэн шахуу дууладаг байгаа. Поэт 1926 онһоо эхилжэ, шүлэг дуунуудые бэшэжэ эхилһэн намтартай. Тэрэнэй зохёоһон гайхамшагта зохёол болохо «Тооон» гэжэ шүлэгынь мүнөө болотор хүн бүхэндэ һайшаагдадаг байна. Тиихэ үедэ манай республикада ажаллажа байһан ород бэлигтэй композитор Николай Никанорович Тихонов Дамба Дашанимаевай үгэ дээрэ «Доодохон Онгостойн адагта», «Бараан бараан моритой баатар Улаан сэрэгүүд» гэжэ олондо мэдээжэ болоһон дуунуудай аялга бэшэһэн байха юм.

Шэнэ социалис байдал байгуулха, арад зоной сэдьхэл бодолые ээлхэ талаар иимэ революционно дуунууд Буряад орондомнай тон үргэнөөр, хаа хаанагүй тараһан байха юм. Тиимэһээ гуша гаран онуудай үеэр колхоз байгуулха, Буряад орондо индустри хүгжөөхэ талаар ажалшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэридэ туһа болоһон нилээд олон шэнэ дуунууд бии болоһон, үргэнөөр тараһан байна. Буряадай соёлой институдай зүгһөө 1933 ондо — Буряадай автономито республикын арбан жэлэй ойдо зорюулагдажа, «Хубисхалай үеын буряад дуунууд» гэһэн юрэнхы гаршагтай согсолбори хэблэгдэн гараһан байна. Таби гаран жэлэй саада тээ хуушан латаар хэблэгдэжэ гараһан энэ ном соо композиторнууд, поэдүүдэй зохёоһон арбан дуун бии юм. Тиихэ үедэ һаяхан нээгдээд байһан искусствын техникумдэ һуража байһан Бардамов, Генинов, Халбаев болон техникумдэ багшалдаг байһан композиторнууд П. Берлинский, Н. Тихонов, А. Романов гэгшэд эдэ дуунуудые зохёоһон байна. Тэрэ үедэ залуу наһанайнгаа охин дунда ажаллажа байһан Буряадай уран зохёолой үндэһэ һуури табилсаһан Х. Намсараев автономито республикын тогтоһоор арбан жэлэй ойдо зорюулжа, «Арбан жэл» гэжэ шүлэг бэшэһэн байна. Энэ шүлэгтэнь П. Берлинский хүгжэм зохёоһон байгаа. Энэ согсолбори соо Ц. Дон Н. Халбаев хоёрой бэшэһэн «Улаахан пулаадаа боожо ерээд», Д. Дашанимаев, Н. Тихонов хоёрой «Үнеэнэй гомдол», Ц. Галсанов, А. Романов хоёрой «Бурремзавод», Н. Тихонов. Д. Дашанимаев хоёрой «Доодохон Онгостойн адагта» гэхэ мэтын олондо һайшаагдаһан дуунууд нототоёо толилогдоһон юм.

Эдэ дуунуудые тиихэ үедэ һаял урган гаража байһан артистнууд, дуушад дуулалдан, арад зонойнгоо дунда үргэнөөр тараажа захалһан байна. Буряадаймнай нютаг бүхэндэ шахуу эдэ дуунууд үргэнөөр таража, өөһэдын маягтайгаар һэлгэгдэжэ, ондо ондоо үгэнүүдые оруулан, нютаг нютагуудта тааралдуулагдан гүйсэдхэгдэдэг байгаа.

Эдэ дуунууд арад зониие эршэтэй, мүрысөөтэй ажал хүдэлмэри тээшэ уряалһан, зоной зориг бадаруулха гэһэн гүнзэгы удхатай байгаа. Хорёод-гушаад оной комсомолшууд тэдэ дуунуудые һайн һанадаг ёһотой.

Тиигэжэ Буряадаймнай хүгжэмэй алтан жасада аянга дуун хадаа ажабайдалһаа үндэһэлэн һайхан аялгатай, өөрын хүгжэмэй, мүн үгын авторнуудтай боложо эхилһэн түүхэтэй.

Д. САМБОЦЫРЕНОВ,
Буряадай телевидени болон радио-дамжуулгын Гүрэнэй комитедэй хүгжэмэй редактор.

ТҮРҮҮ ҺУРГУУЛИДА

Кабанскын районой Селенгинск посёлогой 1-дэхи дунда һургуулиин нээгдэһээр 25 жэлэй ой тэмдэглэгдэбэ.

Тус һургуулиин спортын зал соо ойн баярай үдэртэ зорюулагдаһан баяр ёһололдо һурагшад, багшанар, түрэлхид болон Селенгинск һууринай промышленна предприятинуудай, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, мүн һургуулиин шефүүд олоороо суглараа.

«Һургуулимнай 25 жэлэй ажабайдал» гэһэн элидхэл тэрэнэй директор Геннадий Михайлович Сутурин хэбэ. Тиихэдээ ойнгоо баярай үдэртэ коллективнай ажалай һайн дүнгүүдтэй ерэбэ гэжэ онсолон тэмдэглээ. Ушарынь хадаа районойнгоо һургуулинуудай дунда 1981—1982 онуудай һуралсалай жэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ энэ һургуули хоёрдохи һуури эзэлһэн байна.

— Хорин табан жэлэй туршада манай һургуулиие дүн хамта 980 һурагшад дүүргэжэ, болбосоролой аттестатуудые абаа, — гэжэ нүхэр Г. М. Сутурин элидхэл соогоо тэмдэглэбэ. — Һургуулиемнай дүүргэгшэдэй дундаһаа физико-математикын эрдэмэй кандидадууд, цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, багшанар урган гараа. Жэшээлхэдэ, Н. И. Истомин—районойнгоо архитекторээр, О. Д. Батурина—түмэрбетон хэрэгсэлнүүдэй заводой ахамад энергетигээр, Л. Л. Лю — целлюлозно-картонно комбинадай ахамад технологоор ажаллана. Тиихэдэ Лидия Демухина, Галя Дударева, Валерий Алексеев гэгшэд эрдэмэй кандидадууд болонхой. Манай һурагшад дунда эрдэм олохынгоо хажуугаар, ниитын хэмжээ ябуулгануудта эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсажа дүршэдэг байна. Һургуулимнай республика дотороо түрүүлэн һуралсалай кабинетнэ системэдэ оруулагдаа һэн.

Мүнөө үедэ эндэ 20 кабинет хүдэлгэгдэнэ. Тэдэнэй зариманиинь, тусхайлбал, ород хэлэнэй, түүхын, физикын болон бусадшье эрхим гэһэн сэгнэлтэдэ хүртэнхэй. Энэ хадаа тус кабинедүүдые даадаг багшанарай: Г. Я. Якушевагай, Л. Я. Панченкын, В. С. Рещиковэй, П. Д. Сутуринай ажал хэрэгтээ оролдосотойгоор хандадагые гэршэлнэ. Һургуулиин бүхы кабинедүүд һурагшадай, багшанарай болон шефүүдэй хүсөөр түгэс түхеэрэгдэнхэй.

...1958 ондо Селенгинск һууринда баригдажа эхилһэн целлюлозно-картонно комбинадай хажууда энэ һургуулиин нээгдэхэ үедэ, 190 һурагшад байһан юм. Харин һуралсалай жэлэй дүүрэхэ үедэ 251 үхибүүдтэ юһэн багшанар заажа байгаа. Гурбан жэлэй үнгэрхэдэ, ЦКК-гай барилгашье дүүрэн хүсэндөө орожо, һууринай ажаһуугшад эли бодо олошоржо эхилээ бэлэй. Һургуулиин шэнэ ехэ байшан баригдаа. Директорээр тэрэ үедэ урагшаа һанаатай, үүсхэл ехэтэй коммунист Андрей Афанасьевич Качин томилогдоо һэн. Тэрэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадалсаһан нүхэр юм.

Һургуулиин материальна баазые һайжаруулха талаар жэл бүри ехэ хэмжээнэй ажал ябуулагдадаг. Тиин үнгэрһэн жэлдэ «Главбурятстройн» наймадахи барилга-хабсаралгын участогай барилгашад үйлэдбэриин һуралсалай мастерскойнуудые барижа, ашаглалгада тушаагаа һэн. Тэрэнэй ашаар һурагшадай ажалай хэшээлнүүд һайн шанартайгаар үнгэргэгдэдэг болоо гээшэ.

Һурагшадые ажалай дадалтайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һургуулиин сад-питомник ехэ үүргэ дүүргэдэг. Юуб гэхэдэ, үхибүүд тэндэ ботаника, биологёор туршалгын хүдэлмэринүүдые ябуулжа, элдэб жэмэсүүдэй, ранеткэнүүдэй болон груша, сливын баян ургаса хуряадаг болонхой.

Һургуулиингаа газаа һайнаар түхеэрэгдэһэн спортивна талмай дээрэ үхибүүд хэшээлнүүдээ, мүн олон зүйлэй секцинүүдээр һорилгонуудые хэжэ, хэдэн зуугаад һурагшад ГТО-гой нормонуудые дүүргэнхэй. Мүн һүүлэй жэлнүүдтэ тус һургуулиин эдир һурагшад районойнгоо, мүн республикын спортивна мүрысөөнүүдтэ шалгаржа гараа. Илангаяа Ю. Шишмарев, Ю. Климов, Ю. Фёдореев, Т. Раздайбеда, И. Ермолаева болон бусад һургуулиингаа нэрэ хүндые спортын талаар хамгаалһан, дээрэ үргэһэн габьяатай.

Селенгинскын дунда һургуулиин һурагшад СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ туһа нэмэриеэ оруулжа байдаг. Тиигэжэ тэдэнэр үнгэрһэн хабар 13,2 гектар газарта куузику тарижа, һайнаар харууһалһанай ашаар гектарай 215 центнер ургаса хуряаһан байна.

Дурсагдагша һургуулида дүй дүршэлтэй багшанар олон. Тэдэнэй дунда РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй һургуулинуудай габьяата багша, арадай гэгээрэлэй отличник Андрей Афанасьевич Качин, Буряадай АССР-эй габьяата багшанар Зоя Ивановна Рещикова, Надежда Михайловна Батышева, Ажалай Улаан Тугай орденто Валентина Васильевна Стрельцова, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Галина Григорьевна Михайлина, арадай гэгээрэлэй отличнигууд Анна Ефимовна Качина, Полина Дмитриевна Сутурина гэгшэдээр һургуулиин коллектив омогорходог.

М. ФЁДОРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ажалай багша Владимир Иванович Сорокоӧиков эдир уран дархашуулай хэшээл үнгэргэнэ.

АВТОРАЙ фото.

МОНГОЛ ҺАЙХАН ОРОНДО

БАГА-НУУРАЙ НҮҮРҺЭН

Монгол болон совет барилгашадай интернациональна коллективэй габшагай ажалай ашаар жэлдээ миллион тонно түлишэ үгэхэ шадалтай Бага-Нуурай нүүрһэнэй уурхайн түрүүшын ээлжээн ба Бага-Хангай—Бага-Нуур гэжэ түмэр зам хоёр ашаглалгада үгтэбэ. Уурхай онгилон малтаха мүнөө үеын эгээл һайн техникээр хангагданхай, заһабарилгын эрхим баазатай юм.

Хэлхээ холбооной, автоматикын ба централизованно блокировкын найдамтай түхеэрэлгэтэй 97 километр ута энэ замай ашаар Бага-Нуурай нүүрһэн ороной промышленна зоно уруу эльгээгдэнэ.

1986 ондо тус уурхай жэлдээ зургаан миллион тонно һайн шанартай нүүрһэ үгэдэг болохо юм. Тэрэнэй хоёр миллион тонныө Улаан-Баатарай 4-дэхи шэнэ ТЭЦ абадаг байха.

«ЗИЛ», «ВОЛГА» БА «МОСКВИЧУУДТА»

Улаан-Баатарай авто-заһабарилгын предприятинуудай үйлэдбэриин нэгэдэлдэ СССР-эй туһаламжаар шэнэ цех баригдаба. Эндэ «ЗИЛ-130» түхэлэй ашаанай машинануудай прицепүүд хэгдэдэг болохо, мүн баһа хото соогуур ябадаг автобусууд, «Волга», «Москвич» гэжэ хүнгэн машинанууд заһабарилагдаха. Үнэн дээрээ бүхэли завод шахуу энэ цех хоёр жэлһээ бага болзор соо дүүрэн хүсэндөө орожо, жэлдээ 1100 автоприцеп бүтээдэг, 250 автомобилиин болон 200 хүнгэн машинын капитальна заһабарилга хэдэг, мүн 1 миллион түхэригэй запас часть гаргадаг болохо ёһотой. Станогууд болон түхеэрэлгэнүүдынь, жэшээлхэдэ, 400 тонныи пресс, түмэр нугалдаг машина, «С-26» гэжэ станок гэхэ мэтэнь, Советскэ Союзһаа асарагдаһан. Монгол болон совет мэргэжэлтэд хамтаараа тэдэниие суглуулжа табяад, ашаглажа эхилээ. Шэнэ цехэй 600 залуу гэшүүн шэнэ мэргэжэлдэ нэгэн доро һураһан байна.

СОЛДАДАЙ ДУУЛАХАДА...

Монголой Арадай армиин дуу, хатарай ансамблиин байгуулагдаһаар 50 жэл гүйсэбэ. Анхандаа тэрэ сэрэгшэдэй урда наада харуулдаг дуушад, хатаршад, хүгжэмшэдэй бишыхан лэ бүлэг байһан юм. Мүнөө бэлигтэй коллективтэ 150 хүн тоологдоно. МНР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша подполковник П. Хаянхярва уран һайханайнь хүтэлбэрилэгшэ ба дирижерынь юм.

Монгол ба совет авторнуудай мэдээжэ олон зохёолнууд сэрэгшэдэй репертуарта бии. А. Холминовой «Ленин тухай», Эхэ орон, арадай арми, Сүхэ-Баатарай кавалери тухай дуунуудые хоор ород хэлэн дээрэ сэдьхэл хүдэлгэмэ һайханаар гүйсэдхэдэг.

Совет Армиин Александровай нэрэмжэтэ Улаан тугта дуу, хатарай ансамбльтай монгол артистнууд нүхэд ёһоной холбоо барисаатай юм. Тэдэнэр хүгжэмтэ зохёолнуудаа ходо ходо андалдадаг, бэе бэедээ айлшаар ерэдэг заншалтай. Монгол ансамбльда ород арадай инструментнүүдэй оркестр бии.

Табин жэлэйнгээ ойн баярта ансамбль шэнэ программа бэлдээ.

(АПН).

...АХАРАЙ ...АБЕТ

ВРАЧАЙ ЗҮБШЭЛ

үбшэнтэн сай, хүйтэн уһа гэхэ мэтэ нойтон зүйлнүүдые тон ехээр, сүүдхэдээ 3-һаа 10 литр хүрэтэр уудаг байна. Үбшэлһэн хүнүүд һайнаар эдеэлээшье һаа, ехээр туража, түргөөр эсэдэг юм. Һапатай хүнүүд, үхибүүд шээһээ барихала болидог. Үбшые саг соогоо элирүүлээгүй һаань, улам һүжэрнэ. Зарим үбшэнтэнэй бэе түргөөр муудажа, толгой үбдэхэһөө гадна охюулжа бөөлжүүлдэг. Эдихэ юумэндэ дурагүй болохоһоо гадна үргэһэ нойртоо дарагдадаг. Заримдаа мэдээсэ алдажа болохо, диабедэй кома бии болохо, врачай туһа хүргөөгүй хада үбшэнтэн наһа баража болодог. Энээнһээ гадна саахарай үбшэнтэй хүнүүдтэ атеросклероз, олонхидтонь инфаркт миокарда бии болохо гү, али ураг тархиин, хүлэй һудаһанууд склероз болохо, дам саашадаа склероз һүжэрнэ, хүлэй гангрена болоно.

Диабет үбшэнэй һэргылхын тула тэрээниие саг сооиь элирүүлхэ шухала, Үбшэнһөө һэргылхын тула хэмһээ ехээр хомхойролтогүй, хилээмэнэй зүйлнүүдые, варени, саахар, конфетэ гэхэ мэтые ехээр эдихэдэ муу. Һүүлэй үедэ хэгдэһэн шэнжэлгэнүүдэй ёһоор, ехэ мариятан, таргалһан хүнүүд диабет үбшэндэ дайралдадаг гэжэ эли болонхой. Илангаяа 40 гараһан хүнэй иимэ үбшэндэ дайрагдахань хэбэрэг байдаг. Хара ажал хээд, физкультурна һорилго хэлсээд байбал, тус үбшэнһөө һэргылхэдэ ехэ туһатай.

Диабедээр үбшэлэгшэдые аргалха элдэб эмүүд мүнөө сагта бии олонхон. Тэдэнэй тоодо инсулинуудые, саахар бага болгодог элдэб зүйлнүүдые нэрлэмээр. Врачай заабарнар аргалуулагшад хэрбээ зүбөөр эдеэлээд, саг соогоо ажал хэжэ амараад байгаа һаа, элүүр хүндэл адли удаан саг соо ажаһуудаг байна. Диабет үбшөөр үбдэдэг эхэнэрнүүд мүн лэ ямаршьегүй һайнаар «хүнгэржэ», үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ аргатан. Тиихын тула үбшэн эхэнэр саг соогоо врачта хандаха, үбшэнтэн врач хоёр сугтаа оролдожо, бэе бэедээ туһалха ёһотой.

Үбшэнтэн саг соогоо анализда орожо, зүбөөр эдеэлхэ, архи уулга, тамхи таталга огтолон орхихо ёһотой. Саахарай диабедээр үбшэлһэн хүнүүдтэ манай гүрэн ехэ анхарал табидаг. Тусхай диспансернүүд бии болгогдонхой. Тиимэ диспансернүүдтэ үбшэнтэн аргалуулхаһаа гадна саг үргэлжэ шалгалта гарана. Хото, хүдөөгэй хүн зон саахар үбшэнэй эхин шэнжэнүүдые өөрөө элирүүлжэ, саг соогоо врачта хандаха ёһотой.

Е. БУДАЕВА,
Улаан-Үдын 3-дахи поликлиникын врач-эндокринолог.

«ЭХЭ-ГЕРОЙН» ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ

Манай республикын олон үхибүүдые түрэһэн, хүмүүжүүлһэн эхэнэрнүүд СССР-эй Верховно Соведэй Указаар «Эхэ-Герой» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Зэдын районой гэрэй эзэн эхэнэр Александра Данзановна **Данжурова**, Түнхэнэй районой Туранай совхозой хүдэлмэришэн Ольга Доржеевна **Дымшеева**, Хурамхаанай районой Аргатын совхозой хүдэлмэришэн Альбина Домшоевна **Жигжитова**, Захаминай районой гэрэй эзэн эхэнэр Зоя Марковна **Кузьмина**, Яруунын районой гэрэй эзэн эхэнэрнүүд Прасковья Ивлеевна **Палеева**, Любовь Карповна **Черкасова** гэгшэд энэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Үнэр баян эхэнэрнүүдые энэ хүндэтэ нэрэ зэргээрнь амаршалнабди.

Хилын саанаһаа

ТАСС АПН

ИНДИИН ОКЕАНДА—АМГАЛАН БАЙДАЛ

НЬЮ-ЙОРК. Индиин океан тушаа ООН-ой тусхай комитедэй сесси эндэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлнээр. Энэ орган эндэхи оршон тойронхи зоные эб найрамдалай газар болгохо тухай уласхоорондын хэлсээ баталха конференци бэлдэхэ уялгатай. Гэбэшье Холбоото Штадууд болон тэдэнэй хэдэн союзнигуудай делегацинуудай үүдхэһэнһээ уламжалан, комитедэй ажал ябуулгын эмхидхэлэй асуудалнууд тушаа түрүүшын долоон хоногой турша соо шанга хөөрэлдөөн болоһон байна.

Зүблэхэ зүйлдэ хабаатай асуудалнуудые ооын гэдыдэ зүбшэн хэлсээшье һаа, гол түлөө тэрээндэ хабаагүй асуудалнуудта США болон НАТО-да хабаатан оронууд анхаралаа хандуулһан байна.

Социалис болон бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронууд бодото хүдэлмэри тушаа залан сэхэ хараа бодол баримталпан байгаа. Эсэсэй эсэстэ тэдэнэй урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ бүтэмжэтэй һайнаар хандаха арга олгоһон комитедэй программые баталан абаһан байна. Энэ баримта хадаа Индиин океаниие амгалан байдалай зоно болгохые үнэн зүрхэнһөө хүсэдэг оронуудай тодорхой илалта болоно гэжэ тоологдоно.

Индиин океаниие амгалан байдалай зоно болгохо, конференциие зарлаха асуудалнуудаар сесси дээрэ юрэнхы хөөрэлдөөнүүд эхилбэ.

Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Прагада баталан абаһан Политическэ Декларациин зохихо бүлэг, мүн ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXXVII сесси дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын хэлэһэн үгэ сооһоо абтаһан тобшололнууд тусхай документ болгогдожо, комитедтэ тараагдаһан байгаа. Индиин океанда амгалан байдал хангаха тухай асуудалнуудаар Советскэ Союзай хараа бодол эдэ тобшололнууд дотор найруулагдаа һэн.

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬ ЗАМБИДА ЕРЭБЭ

ЛУСАКА. ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр албанай хэрэгээр Замбида ерэжэ, республикын президент К. Каундатай хөөрэлдэһэн, Баруун-Урда Африкын арадай эмхиин (СВАПО) национальна түрүүлэгшэ Д. Мерерэтэй уулзаһан байгаа.

ООН-ой Аюулгүйн Соведэй 435-дахи тогтоолой үндэһөөр Намибиин асуудалые дары гуримшуулан шиидхэхын түлөө хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хоёр тала һанамжаяа элирхэйлһэн, Кубын интернационалистнуудай Анголоһоо гаргагдаад байхадань лэ Намибида бэеэ дааһан байдал олгохо тухай асуудалай таарамжагүй байһые зааһан, «фронт шадаран гүрэнүүдтэ» эсэргүүгээр Преториин захиргаанай бэелүүлдэг эзэрхэг түримхэй политикые эрид буруушааһан байна.

Апартеидэй гүрэндэ али бүхы дэмжэлгэ үзүүлхэ гэһэн баруунай оронуудай хараа шэглэлые Замбиин гүрэнэй толгойлогшо дураа гутан буруушааба.

США-гай КОМПАРТИИН ЦК-гай ПЛЕНУМ

НЬЮ-ЙОРК. США-гай Коммунис партиин ЦК-гай ээлжээтэ пленум эндэ боложо, мүнөө үедэ американ коммунистнуудай партиин урда табигдаһан зорилгонуудые зүбшэн хэлсэнэн байна. США-гай Коммунис партиин Генеральна секретарь Гэс Холл пленум дээрэ гол элидхэл хэбэ.

Уласхоорондын байдалай асуудалнуудта тогтоходоо, Гэс Холл иигэжэ хэлээ: «Буу зэбсэгүүдые хинаха талаар Советскэ Союзтай үргэн ехэ хөөрэлдөөнүүдые хэлгэһээ Рейганай захиргаанай арсалта, түрүүлэн ядерна добтолго хэхэ гэһэн тэрэнэй доктрина, ядерна буу зэбсэгүүдээр булюу болохо гэһэн США-гай һэдэлгэнүүд бүхы дэлхэй дээрэ Холбоото Штадуудые гансаардуулжа, США-да Рейганай захиргаание бүри хүндэгүй болгожо байна».

Советскэ Союзай ба Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй гаргаһан эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүд буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха хэрэгтэ тон шухала хубита болохо байна гэжэ элидхэлшэ хэлээ.

Саашадаа Гэс Холл США-гай дотоодын политика, экономическа байдал тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ.

США-гай Коммунис партиин Национальна түрүүлэгшэ Генри Уинстон үгэ хэлэхэдээ, СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн ехэ удха шанартай байһан тухай тэмдэглэбэ.

Компартиин ЦК-гай пленум Г. Холлой элидхэлые нэгэн дуугаар һайшаагаа, зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар хэдэн тогтоол баталан абаа. США-гай КП-гэй, ээлжээтэ, XXIII съездые 1983 оной октябриин 8—10-да Чикаго хотодо зарлаха тухай тогтоол пленум баталан абаба.

ЭБ НАЙРАМДАЛДА АЮУЛТАЙ НЭГЭДЭЛ

ТОКИО. Американ захиргаанай дай жүрөөдэһэн ябуулгануудта Япон улам үргэнөөр татагдажа байна, гээд США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Шульцын эндэ хэлэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые сэгнэжэ болоно.

Японой правительствын болон сэрэгэй албан зургаанай хүтэлбэрилэгшэдтэй зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдые хэхэдээ, хоёр оронойсэрэгэй бэлэдхэлнүүдтэ гол анхаралаа хандуулһан байна. Тусхайлбал, Алас-Дурна зүгэй далай соохи коммуникацинуудые «хамгаалха» уялгануудые Япон абаа гээд Шульц хөөрэлдөөнүүдэй дүүрэһэнэй һүүлээр үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ баталба.

Американ ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые Баруун Европодо тараан тодхохые түйлаха гэжэ оролдодог Рейганай захиргаанай Алас-Дурна зүгтэ нэмэлтэ ракетнэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые тодхон табихын тула бэлэдхэл хэжэ байһыень Токиодохи хөөрэлдөөнүүд гэршэлбэ.

ПРЕЗИДЕНТЫН МЭДҮҮЛГЭ

ПАРИЖ. СССР-эй болон Франциин хоорондохи харилсаан, манай хоёр арадай хэр угай хани барисаан онсо шухала удха шанартай гэжэ тоолоноб гээд Франциин президент Ф. Миттеран, СССР-һээ Францида байдаг онсо эрхэтэ ба бүрин эрхэтэ элшэн сайд Ю. М. Воронцовой үнэмшэлгын грамотануудые Елисейскэ ордон соо барюулалгын баяр ёһолол дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Тусхайлбал, хоёр ороной хоорондохи экономическа ба соёлой харилсаанай улам үргэнөөр хүгжөөгдэхыень хүсэжэ байһанаа президент баталба.

Хоёр талые һонирхуулһан олон тоото асуудалнууд бии. Тэдэниие эгээл таарамжатай һайнаар хаража үзэхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ хэлээ. Эб найрамдал болон манай оронуудай аюулгүй байдалые тэдэнэй дундаһаа түрүү зэргэдэ табиха байнаб. Тиимэһээ Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдэй амжалтатайгаар түгэсхэгдэхыень, Европодо буу зэбсэгүүдые хуряаха конференци зарлагдахыень хүсэхэ байнаб.

ХИТАД-ИНДИИН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ПЕКИН. Хилын асуудалаар хитад-индиин хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ, гурбадахи шата эндэ дүүрэбэ гээд Синьхуа агентство мэдээсэнэ. Хитадай болон Индиин тусхай тушаалтадай хоорондохи хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата Делидэ үнгэргэгдэхэ ёһотой гэжэ хоёр тала үгэеэ ойлголсобо.

ДЕЛИ. Индиин-хитадай Пекиндэ болоһон хөөрэлдөөнүүд тухай Делиин газетэнүүд мэдээсэхэдээ, эдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хилын асуудалые шиидхэлгэдэ амжалта түйлагдаагүй гэжэ тэмдэглээ. Индиин ба Хитадай хараа бодолой гол илгаанууд үшөөл бии байһаар гэжэ «Таймс оф Индиа» газетэ бэшэнэ.

США-гай ПРЕЗИДЕНТЫН ТУШААЛДА КАНДИДАТ

ВАШИНГТОН. Демократическа партиһаа США-гай президентын тушаалда кандидатураяа тусхайтаар дэбжүүлһэн тухайдаа американ элитэ мэдээжэ политическэ ажал ябуулагша сенатор Алан Крэнстон эндэ соносхобо.

Буу зэбсэгүүдые бүтээлгые хизаарлаха, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые гаргалгые болюулха, саашадаа хорооха асуудалнууд хадаа һунгалтын урда тээхи ябуулгын гол темэнь болохо юм гэжэ А. Крэнстон эндэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ мэдүүлээ.

США-гай ТРАНСПОРТЫН ШЭНЭ МИНИСТР

ВАШИНГТОН. Транспортын министрэй тушаалда Элизабет Доулай кандидатурые США-гай конгрессэй сенат нэгэн дуугаар батална. Тушаалһаа бууһан Э. Льюисые тэрэ һэлгэхэ б [illegible]

Шэнэ министрэй тушаалдаа ороһонойнь һүүлхэнээр, ашаанай машинануудые жолоодогшодой буһалгаан болоожо, тэрэ түрүүшын ехэ туршалгатай тохёолдоһон байна гэжэ ЮПИ агентство тэмдэглэнэ.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ЖЕНЕВЭ: ХОЁР ОНДОО ХАРАА БОДОЛ

Нэгэ талаһаа—эб найрамдалай хуби заянда һанаагаа ехээр зоболго, ядерна дайнай улам үргэдэжэ байһан аюулһаа хүн түрэлтэниие зайсуулгын аша туһада стратегическэ буу зэбсэгүүдые эрид шууд хорооохо ябадал туйлаха үнэн сэхэ эрмэлзэл, нүгөөдэ талаһаа—нэгэн талын сэрэгэй булюу хүсэтэй болохын тулада буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргаха ба уласхоорондын байдалда ээрхэн зонхилгын политика бэелүүлгэ. Иимэл даа стратегическэ буу зэбсэгүүдые хизаарлаха ба хорооохо тухай асуудалаар Женевэдэ февралиин 2-то һэргээгдэһэн хөөрэлдөөндэ хабаадагшад—Советскэ Союз ба Холбоото Штадууд хоёрой бэе бэеынхиһээ тад ондоо хараа бодолнууд.

СССР ба США-гай хүтэлбэрилэгшэдөөр гар табигдаһан ОСВ-2 тухай совет-американ хэлсээе эсэслэн баталха хэрэгые Холбоото Штадуудай хойшо татаһаншье һаа, Р. Рейганэй захирГаанай засагай хүтэлбэридэ ерэһэнэй һүүлээр Советскэ Союз хөөрэлдөөгөө дахяад түргэн һэргээхые, буу зэбсэг ехээр гаргалгые хизаарлаха ба ядерна дайнай аюулые багадхаха гэжэ нэгэнтэ бэшэ уряалһан байна.

Гэбэшье США-гай эгээл хэтэрмэ харгис хүсэнүүдэй табимал — Вашингтоной мүнөөнэй захирГаан буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгада бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн, элдэб шалтаг һанаашалжа байгаад, тэдэ уряануудыень бүхы аргаар буруушаажал байһан. Президент Рейган, тэрээндэ дүтэ байгшад түрүүшын үедэ Америкын «яһала хүсэтэй» болоогүйдэ СССР-тэй хөөрэлдөө хэхэ тухай үгэ хүүр гараха ёһогүй гэжэ олониитын урда нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэн гээшэ. Саг үнгэргэхын тулада Сагаан байшан бүхэли жэл соо элдэб шалтаг урдаа барижа, аяар 2 шахуу триллион доллар сэнтэй олон жэлэй сэрэгэй программые конгресстэ баталуулжал һалаа.

США ба Баруун Европодохи дайнда эсэргүү хүдэлөөнэй хүсэн жэл ерэхэ бүри ургана. Тэрэнэй баалалтаар Вашингтоной хүтэлбэри СССР-тэй «хөөрэлдөө хэхэ хүсэлтэй» шэнгеэр өөрыгөө харуулха баатай болоо. Тиигэжэ президент Рейган СССР ба США хоёрой стратегическэ хүсэнүүдые «хорооохо» үргэн ехэ түсэбөөр үгэ хэлэһэн байха юм. Теэд хөөрэлдөөнэй столдо һууhадаа Советскэ Союзда баалалта хэжэ, сэрэгэй хүсэнэй талаар СССР-һээ булюу байдалтай болохо гэһэн тэрэ һэдэлгэнь муугаар далдалагдаһан байшоо. Тодорхойлон хэлэбэл, хоёр талын стратегическэ буу зэбсэгүүдэй тооё тус бүридэнь 5 мянган боеголовко хүрэтэр хорооохо гэһэн дурадхалынь тиимэл уг зорилготой байһан гээшэ. Зүгөөр тиимэ боеголовконуудай хахадһаа олон бэшэнь газар дээрэ тодхогдоһон түбинүүд хоорондын ракетэнүүдтэ табигдахаар зүбшөөгдэхэ ёэргэтэй.

СССР ба США хоёрой ядерна буу зэбсэгүүдэй адли түхэлтэй бэшэ байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ ааб даа. Тиимэһээ Рейганэй дурадхалнуудай хэрбээ бэелүүлэгдээд байбал, СССР-эй стратегическэ хүсэнүүдые ехээр хорооохо ябадалда хүргэхэ болоно. Тиихэдэ Холбоото Штадууд өөһэдынгөө ядерна зэбсэгүүдэй нөөсые бүри ехэ болгохо арга боломжотой болохо бшуу.

Советскэ Союзай аша туһын хэрэгүүдтэ огто таарахагүй хөөрэлдөөнүүдые зорюута хойшо татаха ябадалда зорюулагдаһан энэ дурадхалдань харюу болгон, адли тэгшэ байдалай ёһо гуримууднаа үндэһэтэйгөөр Советскэ Союз алишье талаһаа бодомжологдоһон иимэ үүсхэл гаргаа: хоёр талын ядерна зэбсэгүүдэй нөөсые 25-һаа дээшэ процентээр хорооохо, ядерна һомонуудай тооё горитойГоор бага болгохо ба ядерна буу зэбсэгүүдые шэнэдхэн хубилгаха ябадалые шадаал һаа ехээр хизаарлаха. Энээнтэй хамта ядерна буу зэбсэгүүдэй нөөсые мүнөө байһан хэмжээндэнь үлөөхэ гэжэ СССР дурадхаа. Энэ дурадхалай бэелүүлэгдээд байгаа гээшэ һаа, СССР ба США хоёрой хоорондохи сэрэгэй хүсэнэй талаар адлирхуу байдалынь саашадаа үлөөгдэхэ, буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргаха ябадалда хаалта болохо үгэхэ, ядерна зэбсэгүүдые саашадань хорооохо хэрэгтэ арга олгохо байгаа.

Мүнөөшье Советскэ Союз хоёр талын аюулгүй адли тэгшэ байдалай ёһо гуримуудта харюусамаар США-тай үнэн сэхээр үгэеэ ойлголсохо ябадал туйлахаар бэлэн байһанаа үшөө дахин харуулжа байна.

ХОЛЫН ХАРААТАЙ ДЭНШЭЛГЭ

Японой премьер-министр Я. Накасонэ гэгшэ тээмэндэ Вашингтон ошоходоо япон аралнуудые «шэнгэхэгүй авианосец» болгохо хүсэл тухайгаа мэдүүлһэн гээшэ. Тэрэнэй һүүлээр хоёр неделиин үнгэрөөд байхада США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Шульц Япон ерэбэ. Эдэ үндэр тушаалтадай иимэ богонихон болзор соо бэе бэедээ ошолгонь юрэ тохёолдоһон ушар бэшэ ааб даа. «Майнити» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Шульцын энэ дэншэлгын гол зорилгонь хадаа Токио ба Вашингтон хоёрой хоорондо баталагдаһан «аюулгүйн договорой» үндэһэ һуури дээрэ «Японой сэрэгэй хүсые ехэдхэхэ тухай хэлсээнэй» зарим жэжэ хубинуудыень тодорхойлон зүбшэлгэ болоно.

Дж. Шульц Я. Накасонэтэй уулзаа, гадаадын хэрэгүүдэй министр С. Абэ, национальна оборонын управлениин начальник К. Таникава гэгшэдтэй хөөрэлдэһэн байна. Япон хэблэлэй гэршэлэн харуулһанай ёһоор, япон-американ ээрхэг түримхэй бүлэглэлые саашадань бэхижүүлгын, Ази-Номгон океанай региондо США-гай сэрэгэй хүсые улам ехэдхэлгын, Вашингтоной стратегиие дагуулан, Токиогой милитарис бэлдэлгые түргэдхэлгын асуудалнууд дээрэ дурсагдагша хөөрэлдөөнүүдэй гол темэнь байгаа. Тодорхойлон хэлэбэл, Японой аралнууд дээрэ оршодог США-гай 7-дохи флодой корабльнуудые «Томагавк» түхэлэй далита ракетэнүүдээр хангаха асуудал зүбшэгдэһэн байха юм.

Японой ниислэл хотодо үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ США-гай гүрэнэй секретарь үгэ хэлэхэдээ «Японой правительство өөрынгөө газарые тойруулан далайн ба агаарай дайдые аршалан хамгаалха уялга бэе дээрээ даажа абаа» гэжэ онсолон тэмдэглээ. Энэ мэдүүлгэнь Токиодо ямар сэгнэлтэдэ хүртөөб гэхэдэ, Японой эрьеһээ 1.000 миль радиусай зонодо тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ябуулгануудые түргөөр дэлгэрүүлхэ ябадалда Японииe баалалга болоно.

США-гай гадаадын политическэ албан зурганай хүтэлбэрилэгшэ милитарис ябуулгануудта мүнгэ зөөри улам ехээр һомолдог болохыень япон талые баалаа. Тиигэхэ зуураа, тэрэ урдань шэхэнэй шиир болотор хэлэгдэһэн «совет сэрэгэй аюул» гэдэгые дахин дабтан дурдахаяа огто эшээгүй.

Щульцын Азиин оронуудаар дэншэлгэ хэхэ маршрудтань үшөө Урда-Корей оролсоно. Тэрэнэй тэндэ ерэлгэнь американо-урда-корейн «Тим спирит-83» гэһэн ехэ маневрой эхилэлгэтэй тудалдаба. Энэ маневрто 190 мянгаһаа дээшэ солдат болон офицернүүд, США-гай 7-дохи флодой дайшалхы корабльнууд, сэрэгэй авиаци хабаадана. Апрелиин хахад болотор үргэлжэлүүлэгдэхэ, сэрэгэй хүсэнүүдые харата зорилгоор харуулха энэ маневрто Японой аралнууд дээрэ байрлаһан американ сэрэгүүд эгээл эдэбхитэйгээр хабаадалсаха болоно.

ХАРАТА ЯБУУЛГА

Никарагуагай гүрэнэй хилэдэ дүтэ Гондурасай газар дээрэ үнгэргэгдэжэ байһан «Биг пайн» гэжэ маневрто американ ба гондурас 6 мянгаһаа дээшэ сэрэг хабаадана. Газараар дабшадаг сэрэгһээ гадна, США-гай дайшалхы корабльнууд ба авиаци тэрээндэ хабаадана. Америкын түбтэ Холбоото Штадуудай үнгэргэһэн бүхы маневрнуудһаа эгээл ехэнь «Биг пайн» болоно.

Вашингтоной энэ харата ябуулга хадаа Никарагуагай һэргэн хүгжэлтын национальна правительствые унагааха, тэрэшэлэн Сальвадор ба Гватемалын арадуудай национальна-сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлые дараха талаар ЦРУ-гай, Пентагоной ба США-гай бусад тусхай албанай зохёоһон хамтын түсэбэй нэгэ хубинь болоно.

Хэблэлдэ бэшэгдэһэнэй ёһоор, США сэрэгэй иимэрхүү маневрнуудта 5,2 миллион доллар һомолонхой. Гэбэшье Вашингтоной өөрынгөө гэмтэ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ гаргашалжа байһан мүнгэ зөөриин тон багахан хуби болоно. Никарагуадахи хубилалтануудые зогсоохо талаар харата ябуулгануудые хэхэ хэрэгтэ ЦРУ 19 миллион доллар абанхай. Гондураста хоргодоһон 7 мянган сомосовецуудые буу зэбсэгүүдээр нюусаар хангалгада хэды мүнгэ зөөриин үгтэжэ байһаниие хэншье үшөө мэдэнэгүй. Америкын түбтэ, нэн түрүүн революционно Никарагуада эсэргүү ээрхэг түримхэй ябуулга хэхын тулада Гондурасые милитаризацилГада, тэрэниие тусхай плацдарм болгохо хэрэгтэ Вашингтон онсо анхарал хандуулна.

Америкын түбтэхи байдалые шадаал һаа ехээр шахардуу шанга болгожо, Никарагуада американ сэрэгэй интервенци хэхэ шалтаг болохо үгэмэ эрхэ байдал тохёолдуулхын тулада США-гай сэрэгэйхид Гондураста иимэ шэнэ харата ябуулга хэжэ байна. Гондурасай газар дээрэ сомосовецуудай хороод, Никарагуада добтолго хэжэ байһан районуудтань американ сэрэгэй маневрой үнгэргэгдэжэ байһанда анхарал хандуулмаар. Иигэжэ мүнөө добтолГын ехэ хүсэ эндэ татаад байһан Вашингтон ээрхэг түримхэй ябуулгаяа эхилхэ эрхэ байдал сүм байгууланхай гээд политическэ ябадал шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ. «Биг пайн» гэжэ маневр хадаа «Никарагуа ба Куба хоёрто уридшалан хэгдэһэн һануулга мүн» гэһэн ПентаГоной түлөөлэгшэдэй мэдүүлгын тэндэхи хүн зоной һанаае зобоонгүй байха аргагүй.

США ба Гондурасай сэрэгэйхидэй милитарис ябуулга гансахан Никарагуада бэшэ, мүн энэ түбиин бусад оронуудта, тэрэ тоодо Холбоото Штадуудта хүн зоной дурые ехээр гутаана. Америкын конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатын 75 гэшүүдэй президент Рейгандэ эльгээһэн буруушаалгын бэшэг дотор «Биг пайн» гэжэ маневр региондохи байдалые улам шахардуу шанга болгоно гэжэ тэмдэглэгдэнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ Латиин Америкын ниитын ба политическэ элитэ ажал ябуулагшад Вашингтоной харата муухай энэ ябуулгые эрид шууд буруушаажа байһанаа мэдүүлнэ. Бүхы дэлхэйн түрүү үзэлтэй олониитэ Никарагуагай арадтай, Сальвадор ба Гватемалын патриодуудтай һаналаа нэгэдэжэ байһан тухайгаа мэдүүлнэ.

Ю. ЛЕВЧЕНКО,
И. ГЕРОНИН,
О. КОЛЕСНИКОВ.

(ТАСС).

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

ДЕКАБРИСТЫН ДУРАСХААЛДА

Декабрист Н. Бестужев ажабайдалдахи һонирхолтой юумэн бүхэндэ анхардаг, һүбэлгэн бэрхэ хүн байһан юм. Тэрэ ород флодой хүгжэлтые түүхэлэн шэнжэлдэг, арадай һуудал, байдалаар һонирходог, аман үгын зохёолнуудые суглуулхаһаа гадна, далайда тамархада хэрэгтэй хронометр ухаалан зохёоһон гэжэ мэдээжэ. Гадна энэ хүмнай бэлигтэй уран зураааша байһан. Петровск-Забайкальскда хаатаргада эльгээгдэһэнэй удаа 1839 онһоо 1855 он болотор Сэлэнгэдэ сүлэлгэдэ байгаад, эндээ наһа бараа һэн.

Түрүү үзэл бодолтоной хүдэлөөндэ тэрэнэй дүрбэн дүүнэр, нэрлэбэл Александр, Михаил, Петр, Павел гэгшэд хабаадаһан гээшэ. Михаил дүүнь аха Николайтайгаа суг Сэлэнгэдэ сүлэлгэдэ байһан гэжэ документнүүд гэршэлнэ.

Бүри хаатаргада байха үедөө Н. А. Бестужев хаалтада байгшадай, мүн тэдэнэй һамгадай дүрэнүүдые уһан шэрэ хэрэглэн зураһан юм. 1858 ондо Бестужевай дүү басаган Е. А. Бестужева эдэ зурагуудые Москва абаашажа, Козьма Терентьевич Солдатенков гэгшэдэ худалдаһан гэхэ.

1860 ондо түүхэшэн М. И. Семеновскэй хэблэлэй хуудаһануудта эдэ портредүүд тухай багахан мэдээсэл үгэһэн байдаг.

1905 онһоо 1945 он болотор эдэ бүтээлнүүдые бэдэрэлгэ ямаршье үрэ үгөөгүй. Харин гушаад жэлэй саана совет искусствовед И. С. Зильберштейн 76 дүрэ зураг олоһон байна. Эдэнэй дунда Сенадай талмай дээрэ буһалгаанда бодоһон декабристнуудай портредүүд оролсоо.

Декабристнуудһаа гадна, Оренбургын полкын офицернүүд Д. И. Таптыков, В. П. Колесников гэгшэд Шэтын острогто һуулсаһан юм. Эдэнэй портредүүдые мүн лэ Н. А. Бестужев зураһан байна. Декабристнуудай дүрбэн һамгад — П. Е. Анненкова, А. И. Давыдова, К. П. Иванова, М. К. Юшневская гэгшэдэй дүрэ зурагууд һонирхолтой. Долоодохи портредынь декабрист П. Н. Свистуновой дүү басаганһаа бэшэгдэһэн юм. Наймадахинь уран зурааша Леопольд Немировскиин портрет мүн.

Мүнөө үедэ декабрист Н. Бестужевай эдэ бүтээлнүүд искусствовед Зильберштейндэ хадагалагдажа байдаг.

Юундэ эдэ бүгэдые тодорхойлон дурдаабиб гэхэдэ, Буряад орондомнай, Сэлэнгын райондо ажаһуугшад Н. А. Бестужев тухай дурасхаал нангинаар сахижа байдаг шуу. Декабристын ажабайдал тухай хөөрөөнүүд үеһөө үедэ дамжан ерэһэн гээшэ.

Буряад арадай ёһо заншалнуудые, һуудал байдалые Н. Бестужев шудалдаг байгаа. Тиин 1854 ондо «Вестник» естественных наук» гэһэн журналай 25-дахи номерто тэрэ «Галуута Нуур» гэһэн очерк толилуулаа һэн. Буряад арадай онтохонуудые ород хэлэн дээрэ оршуулжа, эгээл түрүүлэн хэблүүлһэн хүн болоно. Хяагтын хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ тэрэнэй бүтээһэн хүнгэн тэргэ табигданхай байдаг. Хадын үгсүүр, уруудам харгынуудта энэ тэргээр ябахада илангаяа аятай. Н. А. Бестужевай өөрынь зааһан проектээр баригдаһан гэр соо Новоселенгинскдэхи музей байрланхай.

Н. А. Бестужевай үринэрые — Алексей хүбүүень, Екатерина басагыень аралжаа наймаашан Д. Д. Старцев үргэжэ абаһан намтартай. Алексей наһаяа гүйсэжэ, бэеэ хүсэһэнэй удаа Хитадта ажаһууһан, Герценэй туһалагшань байһан. Уран зохёолшын тэмсэлдэ уряалһан зохёолнуудыень тэрэ Лондонһоо Хитад, тэндэһээ Хяагтаар шэглүүлэн Сибирь хүргэдэг хүндэтэй, аюултайшье уялгатай байһан.

Үнгэрһэн зуун жэлэй наяад онууд багаар А. Д. Старцев Владивостогто һуурижан, Путятин арал дээрэ хубиин ажахы эрхилһэн юм. Тиигэжэ тэрэ энэ хизаарта гэрэй амитадые үсхэбэрилэн олошоруулгада үндэһэ һуури табиһан гээшэ. Приморишадархи хүн зоной байдал һуудалые шэнжэлэн үзэһэнэй удаа тэрэ мори, гахай тэжээн үсхэбэрилгэдэ онсо анхаралаа хандуулаа һэн.

Гэхэтэй хамта А. Д. Старцев Буддын шажанда хабаатай зүйлнүүдые олоор суглуулжа, ехэ гэгшын коллекци болгон бүридхэһэн байна. Парижай музей энээнэй түлөө аяар 750 мянган түхэриг дурадхаһан гэхэ, теэд Старцев энэ дурадхалһаа таһа арсаһан гэжэ баримтанууд гэршэлдэг. Гэбэшье нэгэ гэнэ ушаралта гайһаа болохо үнэтэй сэнтэй энэ коллекци хосорһон юм. «Приамурские ведомости» газетын 1900 оной июлиин 9-дэ мэдээсэһэнэй ёһоор, А. Д. Старцев энэ хохидолто ушарһаа үдэр һүниин һанаа үнөөн болохо, сэдьхэлэй үбшэндэ диилдэн, наһа бараһан байна.

1969 оной үбэл Владивосток хото командировкоор ошоходоо, Ленинская үйлсын 69-дэхи гэртэ орожо хараа бэлэйб. Декабрист Н. А. Бестужевай хүбүүнэй ажаһууһан энэ гэртэ дурасхаалай хабтагай үлгэгдэнхэй байгаа һэн.

Владивосток хотодо мүнөө декабристын гушанар, А. Д. Старцевай ашанар ажаһуудаг.

Арад зоной зол жаргалта байдалай түлөө тэмсэжэ, бүхы наһаяа энэ хэрэгтэ зорюулһан түрүү үзэл бодолтоной түүхэтэ үүргые дахинаа тэмдэглэн дурсахадаа, декабристнуудай Новоселенгинскдэхи музейе бүри хүжарламаар, һонирхолтой болгохо хэрэгтэй гэжэ һананаб. Тодорхойлбол, Н. А. Бестужевай зураһан декабристнуудай 68 портрет эндэ табигдаа һаа, хэды зохид бэлэй. Музейн хүмүүжүүлхы үүргэнь дээшэлхэ, Бестужевай ажабайдал тухай мэдэсэ үргэдэхэ һэн.

И. ТУГУТОВ,
профессор.

СПОРТ

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЫН ҺОНИН

Хүнгэн атлетикээр СССР-эй суглуулагдамал команда Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөндэ хабаадаха зорилготойгоор мүнөө Алжирай Арадай-Демократическа Республикада һуралсал-норилго хэжэ байна. Буряадай багшанаран институдай студент, уласхоорондын классай спортын мастер А. Костецкин олон тэрэнэй тренер—РСФСР-эй габьяата тренер В. Д. Домнин тиишэ ошонхой.

* * *

Залуушуулай дунда хүнгэн атлетикээр «Трудовые резервы» бүлгэмэй Россин соведэй мүрысөөн Тула хотодо болобо. Зүүн Сиоириин технологическа институдай студентка, спортын мастерта кандидат Ольга Козлова энэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, ехэ амжалта туйлаа. Тэрэ 60 метртэ—7,4, харин 200 метртэ 25,6 секунда саг харуулжа, түрүү һууринуудые эзэлһэн байха юм.

* * *

Эдиршүүлэй дунда хүнгэн атлетикээр «Трудовые резервы» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Кисловодск хотодо үнгэргэгдэжэ, 20 команда хабаадаһан байгаа. Манай республикын түлөөлэгшэд командаараа табадахи һуурида гараба.

Улаан-Үдын 6-дахи интернат һургуулиин һурагша Таня Гуринова 3 мянган метрэй зайда урилдахадаа, 2-дохи һуури эзэлжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаа. Владимир Шевляков 5 мянган метрэй урилдаанда 5-дахи һуурида гараһан байха юм.

* * *

Хүнгэн атлетикээр «Трудовые резервы» бүлгэмэй түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөн Москвагай хүнгэн атлетикын манеж соо болохо байна.

Уласхоорондын классай спортын мастернууд Н. Яковлев, Н. Виноградова, спортын мастернууд О. Рымарева, Е. Ситникова, В. Ковалев, Н. Суворов, мастерта кандидадууд В. Вихров, Т. Калашникова болон бусад республикынгаа нэрэ хүндые хамгаална.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ФЕВРАЛЬ...

Энэ һарамнай үүлээр бага, гэрэлтэй һара юм. Үдэртөө аалихан дулааржа, наранай элшэ хурсадажа эхилдэг. Агаарай температурын янзаар февраль үбэлэй һараһаа һаруул гэрэлээрээ хабартай адли. Энэ үедэ хааяа үүлэтэйшэг болохо, хүбэнэг һулахан саһан ородог. Байгал далайн урда эрьеэр саһан илангаяа элбэгээр ородог гээшэ. Һарын туршада хоёр-гурбан үдэр соо бордоһолдог. Хүбхытэрөө ороһон саһан хүнгэрэг хүр болон нягтардаг.

Байгаалиин шарай энэ үеэр нилээд һэргэжэ, гулабхаанууд гүүгэнэлдэжэ, һарын һүүл багаар үндэгэеэ даража эхилдэг. Һарын хахадһаа хүхэ бухануудай ойртожо байһан хабарай солые дуудаха гэһэндэл дуугаа татадаг юм. Саһаар бага газарнуудта талын булжамуур мүн лэ дуугаа зэдэлүүлдэг зантай. Нарһан тужа, һөөг бургааһан соо, хадын шулуулиг үбэр талада жэжэхэн шубуухайнуудай хоолойгоо туршаад абахань дуулдадаг. Гол горхоной хүрэдэггүй гүйхэн газарта уһанай борбилоо, уһан соогуур тамандаг бусадшье шубуухайнуудые обёормоор.

Дулаан үдэрнүүдтэ гүрөөһэн, буга ойн соорхойдо гаража, наранай элшэдэ бэеэ жэгнэн дулаасаха дуратай. Баабгайнууд энэ үедэ эшээндээ ехэл һэргэгээр унтадаг, эмэ баабгай һарын хоёрдохи хахадта түрэдэг. Һарын һүүл багаар Байгалай хаб загаһан мүн лэ түрэдэг.

Сагай уларилай хубилалтанууд ажалдамнай, ажабайдалдамнай онсо нүлөөтэй гээшэ. Хабарай тарилгые угтуулан, колхоз, совхозуудта ехэ бэлэдхэл ябуулагдана. Энэ үбэлэй дулаан уларил олониие гайхуулба. Иимэ дулаан үбэлэй болоһые үндэр наһатайшуулай заримаан һанажа ядана хэбэртэй. Үнгэрһэн орой намарай үедэ зарим ургамал, тодорхойлбол, тэрэнги сэсэгээ задалан гайхуулаа бэлэй.

Гэбэшье эдэ бүгэдэһөө уламжалан, февраль һара заатагүй дулаахан байха гэжэ баталхань бэрхэтэй. Юуб гэхэдэ, февраль гээшэмнай нилээд хубилгаан зантай гэжэ мэдэнэбди. Ажаглаад үзэхэдэ үбэлэй түрүүшын

ХҮН БА байгаали

һаранууд уларилай зөөлэншэг байгаа һаань, февраль нилээд шангараад абажа магад.

Шэмэрүүн, янгинама жабаргүй үбэл болобо гэжэ һанаандаа баярлаашье һаамнай, хүдөөгэй зон, таряашад өөрын нэгэ һанамжатай байдаг: «Дулаан үбэл, хүйтэн зун» — гэжэ тэдэнэр хэлсэдэг юм.

«Февраль үбэлэй эбэрые хухалдаг» гэһэн үгэ бии. Энэньшье зүйтэй. Юуб гэхэдэ, һарын һүүл багаар гэнтэ хүйтэрөөд абадаг. Огторгойгоор дабхасаа үүлэнүүдэй оронда баглагар үүлэнүүд бөөгнэрэн һүндэлдэг. Бэрнүүдэй хушалтануудтахи саһан хайлажа, дуһаалжа эхилдэг. «Февраль уһа гаргадаг, март тодон абадаг» гэһэн үгэ баһал бии. Тиимэһээ һарын һүүл багаар дуһаагай дуһалжа эхилээ һаань, гайхалгүй юм.

Ф. СОРОКИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: газаа февраль...

Авторай фото.

САГАН УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай сэлмэжэ, бүрхэжэ байха, зарим нютагуудта багаханаар саһан орохо, һулаханаар бордоһолхо. Баруун-хойноһоо секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 7—12, зарим районуудта 15—20, Байгалай урда эрьеэр 3—8 градус хүйтэн болохо.

Улаан-Үдэдэ сэлмэжэ, бүрхэжэ байха, багаханаар саһан орохо, һулаханаар бордоһолхо. Баруун-хойноһоо секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 9—11 градус хүйтэн байха.

Февралиин 9—10-най үдэрнүүдтэ сэлмэжэ, бүрхэжэ байха, зарим нютагуудта багаханаар саһан орохо. Баруун-хойноһоо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Һүниндөө 19—24, зарим районуудта 32, үдэртөө 8—13, зарим районуудта 20, Байгалай урда эрьеэр һүниндөө 13—18, үдэртөө 3—8 градус хүйтэн байха гэжэ Улаан-Үдын метеостанци мэдээсэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Түрүү дүй дүршэл—арадай баялиг—түрүү бэшэг. «Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо» — Н. Ефимовэй фото-мэдээсэл. «Потомкиной отарада» — Н. Дегтярёвой статья. Республикын, орон доторой һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ноосэ арганиудта ээзэн ёһоор хандаха» — Кабанскын райондо зорюулагдаһан тусхай нюур.

Гурбадахи хуудаһанда. «Саг мүнөө үеын геройнуудые элирүүлнэ» — В. Муруевагай статья. Хилын саанаһаа. Уласхоорондын шэнжэлэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Нютаг нютагай һонинной дээжэ. «Үхибүүдэй орондо» — А. Шулуновой фото-мэдээсэл. «Кати Ковач дуулана» — С. Ивановагай, Н. Григорьевагай корреспонденци. Спортын һонин. Фельетон. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 —Концерт. 10.25— В. Распутин. «Последний срок» — фильм-спектакль. 12.35 — Шэнэ һонин (12.40 час хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35— «Фашизмда эсэргүү тэмсэлэй эдир геройн үдэртэ». Баримтата фильмүүдэй программа. 16.35 — «Совет уран зурагай искусство». П. Корин.

Улаан-Үдэ. 17.20 — «Байгал» (буряадаар). 17.50 —«Совет сэрэгшэ» — киножурнал. 18.00 — «Саяан» — хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга.

Москва. 18.30 — «Залуушуулай адресууд». 19.30 — «Зураг бүхэндэнь — наран!». 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 —Баримтата фильм. 20.10 — «Долоон хоногой спорт». 20.40— «Правда великого народа». «Советский характер» — телевизионно баримтата фильм. Уран зохёолшо Ч. Айтматов хүтэлхэ. 22.00 — «Время». 22.35 — Москвада үнгэргэгдэжэ байһан Прагын үдэрнүүдтэ зорюулагдаһан концерт Гүрэнэй концертнэ зал соохо дамжуулагдаха. 23.55 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 —Француз хэлэн. 13.35 — Байгаали шэнжэлгэ. 2-дохи класс. «Саһан дээрэхи мүрнүүд». 13.55 —«Про живые часы» —эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 14.15 — Шатарай һургуули. 14.45 — «Хуули мэдэхэ гүш?». 15.30— М. Глинка. «Вальс-фантази» 16.00 — А. С. Пушкинай театр» — 2-дохи дамжуулга. 16.45 — «За лунным камнем» — эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 16.55 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.00 — «Гимнастика. 2000-дахи он» —киноочерк.

Москва. 17.20 — «Бахор» ансамбль хатарна». 17.45 — 18.00 — Зэбхарлалга. 18.00— «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ. 18.30 — Соносхолнууд. 18.40 — «Эдеэ хоолой программа — ниитэ арадай хэрэг» — гэһэн дамжуулгаһаа. 19.20 — «Ородой хойто зүгтэ» — киноочерк. 19.30 — «Ерыш, онтохон!». —үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 19.50 — «Досоонь юун бэ» — киноочерк. 20.00 —«Телевизор харагшадай бэшэгүүдээр зохёогдоһон концерт». 20.40 — «Слава над Славутичем» — киноочерк.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». «Лукошко с небылицами». 21.15 — Баскетболоор СССР-эй чемпионат. Эрэшүүл. «Жальгирис» — ЦСКА. 22.00 — «Время». 22.35 — «Дикий мед» — уран һайханай фильм. 00.10 —Уһан дээрэ санаар һолжоролгоор бүхэсоюзна мүрысөөн.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта —2-69-58, культуры и школ —2-60-21, информации —2-34-05, переводов —2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, машинное бюро — 2-57-63 фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография ... ственного комитета Бурятской ... делам издательств, полиграфии ... ной торговли. Н-01315. Заказ № 32.